

A tantárgyra vonatkozó általános célok és feladatok

Iskolánk általános célkitűzéseit követve a magyar nyelv és irodalom tantárgy tanítási-tanulási folyamata elsősorban kultúráközvetítő szerepet tölt be, amely az ismeretek átadása-elsajátítása mellett az érzelmi műveltséget, a szociális érzékenységet és szolidaritást, viselkedéskultúrát fejleszt, figyelembe véve a humán, a reál és az informatikai ismeretek egyensúlyát.

A kultúrát ugyanakkor élő, változó folyamatnak tartjuk, amelyet minden tantárgy képvisel, és amelyben tanár és diák egyaránt érdekeltek a megismerni és megismertetni akarásban. Alapvetőnek tartjuk, hogy a diák a tanulási folyamat aktív résztvevője legyen, ennek során a tanár segítségével átélje a felfedezés, megismerés és tudás örömet. Emellett a tárgy akkor tölti be értékközvetítő feladatát, ha hiteles kérdések és válaszok megfogalmazásával, motiváló helyzetek megteremtésével reagál a diákok mindennapi életvilágára, problémáira. Fontos célkitűzésünk az aktív tanulás, az együttműködésen alapuló tanulás megismertetése és megszerettetése, és az egyénre szabott tanulási lehetőségek biztosítása is.

Minden tantárgy feladata az Európai Unió által ajánlott és a NAT-ban megfogalmazott kulcskompetenciák mindegyikének fejlesztése, természetesen a saját tantárgyi lehetőségein belül. Ezek a következők: hatékony és önálló tanulás, kommunikáció, digitális, gondolkodási kompetencia, a személyiség kibontakoztatása (énkép és önismeret), társas kapcsolati (közösségtudat, közösségépítés, együttműködés, szociális érzékenység), kreativitás, kulturális tudatosság, a munka világához kapcsolódó kompetenciák (kezdemenyvezőkészség, innováció, felkészülés a felnőtt lét szerepeire).

A tantárgyi kompetenciaterületek:

- szövegértés
- írásbeli szövegalkotás
- érvelés
- szóbeli szövegalkotás
- tantárgyi háttérismeretek alkalmazása
- értelmezés
- kritikai gondolkodás
- nyelvi tudatosság

A magyar nyelv és irodalom tantárgy a nyelvi kompetencia és a kulturális tudatosság és kifejezőkészség mellett a többi kulcskompetencia területének fejlesztéséhez is aktívan hozzájárul mind tematikus elemei, mind az alkalmazott munkaformái révén.

Szintén a tanulási folyamat része az értékelés, amely folytonos valamint összegző szerepet is betölt, célja mind szummatív, mind formatív formában a tanulók egyéni fejlődési folyamatának nyomon követése az egyes tanulási szakaszokban, illetve a tanulási ciklusok végére kitűzött fejlesztési célok alapján. Az értékelések a fejlesztési területekkel összhangban történhetnek szóban és írásban, tesztek, illetve a pedagógus által összeállított egyszerű vagy komplex feladatok, projektfeladatok, IKT-eszközökkel készített bemutatók, tanulói portfóliók alapján, illetve az együttműködés fejlesztése érdekében páros vagy csoportmunkák kiértékelése alapján is.

Négy évfolyamos képzés

Ez a magyar nyelv és irodalom tanterv a négy évfolyamos (C és D osztály), a humán tagozatos (F osztály), illetve a nyelvi előkészítő évvel kiegészített öt évfolyamos (E osztály) képzéseket foglalja össze.

A szaktanár a tanmenetét két évre állítja össze, ezáltal a két éves cikluson belül ő határozza meg a tematikus egységek sorrendjét a kerettantervi órakeretek alapján. Valamint a szaktanár döntése a magyar nyelvi és irodalmi tematika egymáshoz kapcsolása, sorrendjének felépítése is. A témaköröknek a helyi tantervben szereplő bontása erre fogalmaz meg lehetséges mintákat a szaktanár számára, amelyet a tanított osztályok, csoportok ismeretében alakíthat. A fennmaradó szabad órakeret felhasználásáról a szaktanár dönt, azt az adott osztály esetében leginkább fejlesztendő területekre fordíthatja. A D osztály 9. tanévének bontása lehetővé teszi a tananyag sűrítését, illetve módszertani kiegészítését. A humán profil (F) magasabb órakerete a tananyag mélyítésére és bővítésére, módszertani megalapozottságára is szolgálhat, szabad órái a speciális tantervnek megfelelően a kulturális megálló egységeibe épülnek be, ennek tervezése a kétéves ciklusok végén látható. A megadott órakeret a szaktanár döntése alapján változtatható, de a kerettantervben megadott kötelező elemek a felhasznált óraszám 80%-át teszik ki. Az összefoglalás, számonkérés, értékelés a megadott órakeretben, a szaktanár által tervezett módon történik.

Az elvárt képességfejlesztés és tudásanyag megszerzése megegyező, annak mélyítése változik a rendelkezésre álló órakeretek tükrében.

Óraszámok

évfolyam	9.	10.	összesen	11.	12.	összesen
C	4/1	4	144+144	4	4	144+144
D	3/3	4	108+144	4	4	144+144
E	3,5/3,5	4	126+144	4	4	144+144
F	5/5	5/5	180+180	4	4	144+144

A tantárgy jellemzői, fejlesztési feladatok a 9-10. évfolyamon

Az anyanyelvi kulcskompetencia kialakításában, fejlesztésében a tantárgy a nyelvi rendszer biztos tudásának kialakításával, az anyanyelvi készségek fejlesztésével, gyakorlati alkalmazásának szóbeli és írásbeli helyzeteivel alapozza meg valamennyi műveltségi terület sikerességét. Biztossá teszi tanulóinkat nyelvi, kulturális és szociális kompetenciáik gyakorlásában. A tanulók szövegértési és szövegalkotási készségeinek, képességeinek kiépítése és megszilárdítása után alapvető elvárás a biztos anyanyelvhasználat a szóbeli és írásbeli megnyilvánulásokban; a különböző műfajú, tematikájú és nézőpontú, szépirodalmi és hétköznapi, azon belül kiemelten az ismeretterjesztő szövegek megértése, értelmezése, a nyelvi eszközök jelentésének és szerepének felismerése; a szövegalkotás területén a szabatos, árnyalt, gazdag szókinccsre épülő, megszerkesztett kifejezőmód írásban és szóban.

Mindez feltételezi a fejlett kapcsolatteremtő képességet (a beszédteressel, illetve a szöveggel); a problémamegoldó, logikus gondolkodást, a vitakészséget, az elemző és összegző eljárások, rendszerek ismeretét, valamint a nyelvi és nonverbális viselkedési normák fejlettségét, stílszerűségét, a nyelvtani és alapvető nyelvészeti ismereteket (ide értve a helyesírást, az olvasható kézírást és a rendezett írásképet is).

A tantárgy a tágran értett nyelvi kultúrát képviseli: a szövegértésre, a szövegmondásra, a szövegalkotásra, az írásbeli és szóbeli minőségi megnyilatkozásokra helyezi a hangsúlyt. A tanórákon a képesség- és tudásszintfejlesztés egy időben, egymást kiegészítve folyik.

Az irodalomtanítás feladata – szoros együttműködésben az anyanyelvi képzéssel – az olvasott, feldolgozott irodalmi művek érzelmi, gondolati befogadásának támogatása, a művek műfaji természetének megfelelő szöveg-feldolgozási eljárások megismerése, alkalmazása.

Az irodalmi műveltség épüléséhez hozzájárul, ha a tanulók képessé válnak az olvasott, különböző korú és világlátású művekben megjelenített témák, élethelyzetek, motívumok, formai megoldások közötti kapcsolódási pontok azonosítására, megértésére, a megismert korszakok, művek máig tartó kulturális, irodalmi hatásának megértésére, konkrét példák felidézésére. Kívánatos, hogy tudásukat alkalmazni tudják, például szövegek kapcsolatának és különbségének felismerésében, értelmezésében (pl. tematikus, motivikus kapcsolatok, utalások, nem irodalmi és irodalmi szövegek, tények és vélemények összevetése). A gondolkodási képességet, az önkifejezést, a kreativitást fejlesztő feladathelyzetek a megismert formák és stilisztikai, nyelvi sajátosságok alkalmazását segítik elő a mindennapi történetmondásban, a kreatív írásban.

A tanulási képesség fejlesztéséhez, az önállóság növeléséhez járul hozzá a felkészítés egy-egy nagyobb anyaggyűjtést, önálló munkát igénylő, terjedelmesebb szöveg elkészítésére; verbális és nem verbális információk célszerű gyűjtésére, szelekciójára, rendszerezésére, kritikájára és felhasználására. Mind a magyar nyelv, mind az irodalomtanítás feladata az információfelhasználás normáinak közvetítése is.

A fejlesztés várt eredményei a 9-10. évfolyamos ciklus végén

A tanuló képes írott hétköznapi és szépirodalmi szövegek átfogó megértésére, a szöveg szó szerinti jelentésén túli üzenet értelmezésére, a szövegből információk, és azok összefüggéseinek azonosítására, a szövegegységek szerepének megfogalmazására.

Össze tudja foglalni a szöveg tartalmát, tud önállóan jegyzetet és vázlatot készíteni. Képes az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos véleményét szóban és írásban megfogalmazni, indokolni.

Képes szövegek kapcsolatának és különbségének felismerésére és értelmezésére, e képesség alkalmazására elemző szóbeli és írásbeli műfajokban.

Képes memoriterek szöveghű tolmácsolására a szövegfonetikai eszközök helyes alkalmazásával, tudatos szövegmondással.

Tudja alkalmazni az alkotások műfaji természetének megfelelő szövegfeldolgozási eljárásokat, megközelítési módokat. Fel tudja ismerni a szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegekben megjelenített értékeket, erkölcsi kérdéseket, motivációkat, magatartásformákat.

Tájékozott az évfolyamokon olvasott, feldolgozott alkotások különböző műfajaiban és hangnemeiben.

Bizonyítja különféle szövegek megértését a szöveg felépítésére, grammatikai jellemzőire, témahálózatára, tagolására irányuló elemzéssel, képes szöveghű felolvasásra, kellő tempójú, olvasható, rendezett írásra.

Szöbveli és írásbeli kommunikációs helyzetekben megválasztja a megfelelő hangnemet, nyelvváltozatot, stílusréteget. Alkalmazza a művelt köznyelv (regionális köznyelv), illetve a nyelvváltozatok nyelvhelyességi normáit, képes felismerni és értelmezni az attól eltérő nyelvváltozatokat.

Képes definíció, magyarázat, egyszerűbb esszé készítésére az olvasmányáival, a felvetett és tárgyalt problémákkal összefüggésben, maga is meg tud fogalmazni kérdéseket, problémákat.

Ismeri a hivatalos szövegtípusok jellemzőit, képes önálló szövegalkotásra ezek gyakori műfajaiban.

Alkalmazza az idézés szabályait és etikai normáit.

Képes az órai eszmecserékben és az irodalmi művekben megjelenő álláspontok azonosítására, követésére, megvitatására, összehasonlítására, eltérő vélemények megértésére, újrafogalmazására.

Képes tudásanyagának megfogalmazására írásban a magyar és a világirodalom tanult korszakairól, kiemelkedő alkotóiról. Be tudja mutatni a tanult irodalomtörténeti korszakok és stílusirányzatok sajátosságait, felismer zenei és képzőművészeti vonatkozásokat. Jellemző művekben felismeri a legjellemzőbb stílusjegyeket.

Képes a feldolgozott epikai, lírai és drámai művek jelentésének, erkölcsi tartalmának tárgyyszerű ismertetésére.

Képes erkölcsi kérdések, döntési helyzetek megnevezésére, példáulval történő bemutatására.

Részt tud venni elemző beszélgetésekben, ennek tartalmához hozzájárul saját véleményével.

Képes szövegtani, jelentéstani, stilisztikai jelenségek önálló fölismerésére, a tanultak tudatos alkalmazására.

Értő módon használja a tömegkommunikációs, illetve az audiovizuális, digitális szövegeket. Bizonyítja különféle szövegek megértését a szöveg felépítésére, grammatikai jellemzőire, témahálózatára, tagolására irányuló elemzéssel. Ismeri a magyar nyelv rendszerét, képes a grammatikai, szövegtani, jelentéstani, helyesírási jelenségek önálló fölismerésére, a tanultak tudatos alkalmazására.

A tanuló rendszeresen használja a könyvtárat, ide értve a digitális technológiákra épülő információhordozókat is. Képes arra, hogy önállóan eligazodjon az információk világában; értelmesen tud élni az önképzés lehetőségeivel. Önállóan is tudatosan alkalmazza az ismeretszerzés megismert módszereit.

9-10. osztály

A változat

évfolyam	9.	10.
C	4/1 (3+1)	4 (3+1)
D	3/3 (2+1)	4 (3+1)
E	3,5/3,5 (2,5+1)	4 (3+1)
F	5/5 (4+1)	5/5 (4+1)

A Kerettantervben megnevezett tananyagok ismereteinek, fejlesztési feladatainak alkalmazása és kiegészítése.

1. témakör Bevezetés az irodalomba		javasolt órakeret 30/25/25/30 óra
Tematikai egység, fejlesztési feladatai	Az irodalom és hatása, az irodalmi olvasás lehetséges szerepei, az olvasóvá válás folyamata. Szerzők, művek párbeszéde, a szövegköztiség.	Kapcsolódási pontok:
Az irodalom fogalma, kialakulása, írásbeliség; irodalom, művészet összefüggései; az irodalom mint világalkotás, szövegvilág, fikció; a szövegköztiség (intertextualitás); a szerző–mű–befogadó kapcsolata. Különböző magatartásformák megértésének és értékelésének képessége, azonosulás a példaadó erkölcsi értékekkel.		művészettörténet vizuális kultúra digitális kultúra média dráma zene
Tematikai egység, fejlesztési feladatai	Népszerű irodalom, a szépirodalom korhoz kötődése	természettudományok matematika
Annak felismerése és tudatosítása, hogy az irodalomolvasás érzelmi, gondolati, erkölcsi és esztétikai élmények forrása. Más kultúrák megismerése iránti igény erősítése. Alapvető emberi magatartásformák felismertetése, megvitatása révén az erkölcsi és esztétikai érzék fejlesztése. Az irodalmi alpműveltség építése. Az irodalmi értékek felismerése, olvasói szokások vizsgálata, a népszerűség lehetséges okainak feltérképezése, a saját olvasmányélmények beemelése a közös tanulási folyamatba.		
Tematikai egység, fejlesztési feladatai	Az irodalmi közlésfolyamat, az irodalom mint fikció. A szövegek nyelvi megalkotottsága	
A művészi önkifejezés módjai, a megértés, a formán keresztüli értelmezés, az irodalom mint "tartalmas individualizációs eszköz" bemutatása, a művészetet felfogó percepciók képességek fejlesztése. Felismerése annak, hogy a művészet utánpótlás – mimézis, az utánpótlás pedig a tanulás eszköze is. A különböző művészeti ágak utánpótlási módszereinek összevetése.		
Tematikai egység, fejlesztési feladatai	Műnemek, műfajok	
Irodalmi alapformák, műfajok, motívumok befogadása, értelmezése. Az irodalmi szöveg – az irodalom a szavak művészete. A próza és a vers megkülönböztetése. Műfajelmélet és poétika. Műnemek jellemzőinek rendszerezése. Dráma, líra, epika – a csoportosítás legfontosabb szempontjainak ismételése a tanultak alapján – a megismert szövegek rendszerezése. Egy-egy hangulat, érzés, élmény megformálása különböző műnemekben. Az irodalmi élmény meghatározása a különféle műnemekben – mi váltja ki, milyen hatást jelent. A szöveg mögötti jelentések feltérképezése, motívumrendszer – világkép alakítása a szövegek kontextusában.		
Tematikai egység, fejlesztési feladatai	Az irodalom történetisége	

	Annak tudatosítása, hogy a művészet, irodalom alkotóhoz, korhoz kötöttsége a mű–alkotó–befogadó kapcsolatrendszerét minden kor olvasója számára meghatározza; hogy a szövegek befogadása az irodalomtörténeti ismeretek nélkül is működik, de a korok egymásutániségének törvényszerűségeit felismerve az olvasatnak más lehetőségeihez juthatunk.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	művészet, művészi tevékenység, irodalom, szépirodalom, szóbeliség, írásbeliség, tapasztalati valóság, kitalált valóság, fikció, nyelvi megformáltság, alkotói tevékenység, befogadás, intertextualitás, hagyománykövetés, hagyományteremtés, olvasói tapasztalat, befogadói elvárás, műnem, műfaj, líra, epika, dráma, alkotó, közönség, jelentés
Tevékenységi formák	kreatív írás, szakaszos olvasás, szövegértés, anyaggyűjtés, könyvtárhasználat, csoportos feladatok, frontális megbeszélés, beszélgetés, disputa

2. témakör Az irodalom ősi formáinak keletkezése: mágia, mítosz, mitológia	javasolt órakeret 8/6/8/10 óra
Ismeretek, fejlesztési feladatok	Kapcsolódási pontok:
Mitológiai ismeretek, műnemek, epika. Elbeszélés és történet. A kompozíció meghatározó elemei. Zeneiség, ritmus. Világmagyarázatok. Az ember és a világ, a világ és az ábrázolt világ kapcsolatai a szövegek alapján. Valóság, valószerűség, fikció. Korai kultúrák hasonlóságai és különbözőségei. Irodalmi alapformák, történetek és motívumok hatása, továbbélése többféle értelmezésben az európai és a magyar irodalomban.	magyar nyelv média történelem régészet néprajz interkulturális kommunikáció vizuális kultúra
A görög mitológia	
Egyéb teremtésmítoszok	
Az ősi magyar hitvilág	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	mítosz, mitológia, öskép, tudatforma. keletkezésmítosz, szómágia, istennemzedékek, antropomorfizmus, változatlan világrend, olümposzi istenek, samanizmus, világfa, példaadás, oknyomozás
Tevékenységi formák	gyűjtő- és kutatómunka, illusztráció készítése, önálló ismeretszerzés, szövegfeldolgozás, drámajáték, kreatív írás, önreflexió

3. témakör Az antikvitás irodalma		javasolt órakeret 20/15/15/20 óra
Ismeretek, fejlesztési feladatok		Kapcsolódási pontok:
<p>A görög-római mitológia világa, a görög irodalom szellemi, művészeti környezete. Alapvető erkölcsi értékek képviselője, azonosulás a példaadó emberi magatartásformákkal.</p> <p>Irodalmi alapformák, műfajok, motívumok befogadása, értelmezése. Műfajok, formák szervezői elveinek felismerése, befogadása.</p> <p>Hatásértelmezés, kapcsolatkeresés az antik görög és a mai kultúra nagy hagyományával, kódjaival.</p> <p>Az antik dráma hatása a drámatörténetre. Dialogikus művek befogadásának, értelmezésének képessége, az erkölcsi gondolkodás fejlesztése.</p> <p>A görög és római irodalom műfajainak, témáinak, motívumainak hatása, továbbélése.</p>		történelem művészettörténet vizuális kultúra színház
Az epika születése		
A görög líra		
A görög dráma		
A római irodalom (Augustus kora)		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	antikvitás, mintakövetés, hagyomány, eposz, eposzi kellékek, toposz, időmértékes verselés, versritmus, mondatkörök, hőseszmények, értékvilág, személyesség, elégia, epigramma, iambosz, kardal, disztichon, óda, himnusz, dal, strófa, színház, Dionüszosz, dithürambosz, szatírdarab, tragédia, dialógus, akció, dikció, konfliktusos dráma, tragikum, hübrisz, hagyomány és újítás, retorikus szerkezet, ecloga, idill, aurea mediocritas, érvelés, képi és fogalmi síkok, metafora, harmónia, filozófia	
Tevékenységi formák	tankönyvi szövegek feldolgozása, rendszerezés, vázlatkészítés, prezentáció, skandálás, önálló olvasás, drámajáték, illusztráció, táblázatkészítés, fűrtábra, pókhálóábra, lírai szöveg olvasása, csoportos munka, prezentáció, kreatív írás, memoriter, színház, maszk-készítés, páros munka, műveltségbővítés, érvelés, retorika, vita	

4. témakör A Biblia mint kulturális kód		javasolt órakeret 15/10/12/15 óra
Ismeretek, fejlesztési feladatok		Kapcsolódási pontok:
<p>A bibliai történetek etikai vonatkozásainak tudatosítása.</p> <p>Bibliai élethelyzetek, magatartásformák, témák, motívumok megismertetése, befogadásának képessége, az egész európai művészetre vonatkozó hatásuk tudatosítása.</p> <p>A bibliai hagyomány továbbélése az európai és a magyar szóbeli és írásos kultúrában.</p>		magyar nyelv filozófia etika
Ószövetség – szemelvények		
Újszövetség – szemelvények		

Kulcsfogalmak/ fogalmak	irodalmi kód, kánon, apokrif, fordítás, szimbolikus jelentésteremtés, számmisztika, gondolatritmus, mondatpárhuzam, metonímia, elbeszélői hagyományok, toposz, példázat, parabola, próféta, prófécia, zsoltár, evangélium, szinoptikus, passió, állandósult beszédforma, retorikus szerkezet, alakzatok, apokalipszis, látomásirodalom
Tevékenységi formák	kutató-és gyűjtőmunka, tanulói portfólió megalkotásának gyakorlása, vázlatkészítés, táblázatok, kérdésfelvetés, művészettörténeti kapcsolatok, csoportmunka, jegyzőkönyv készítése, prezentáció, kilépőcédula

5. témakör A középkor irodalma		javasolt órakeret 15/10/12/20 óra
Ismeretek, fejlesztési feladatok		Kapcsolódási pontok:
<p>Kapcsolatkeresés az európai és a magyar irodalom nagy hagyományaival, kódjaival.</p> <p>A történelmi és művelődéstörténeti korszakolás problémáinak (ókor – középkor - reneszánsz fogalmak koordinátái) megértetése, érzékenyítés a középkori irodalom sajátosságaira.</p> <p>Műfajok, világkép, értékrend, néhány alkotás befogadásának támogatása.</p>		<p>művészettörténet</p> <p>vizuális kultúra</p> <p>dráma</p> <p>zenetörténet</p> <p>természettudományok</p>
A középkori művészet szellemi, kulturális környezete		
Egyházi irodalom		
A magyar nyelvű irodalom kezdetei		
Lovagi és udvari irodalom		
Világi, profán irodalom		
Dante		
Villon		
Petrarca		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	a középkor fogalma, kettős világ- és emberkép, allegorikus kifejezőmód, ciklikusság, patrisztika, skolasztika, névtelenség, mintakövetés, romanika, gótika, gregorián, toposz, liturgia, prédikáció, intellektus, geszta, legenda, lovageposz, lovagregény, erotika, vágáns, korkritika, műfajszintézis, számmisztika, allegorizálás, hit és tudás, ballada, haláltánc, oktáva, önirónia, vallomásosság, argó, szonett, humanista életeszemély	
Tevékenységi formák	tervezés, célkitűzés, vázlatkészítés, közös olvasás és értelmezés, összehasonlító elemzés, szómagyarázat, irányított értelmezés, kreatív írás, szövegértelmezés, pármunka, érvelés, memoriter, egyéni összefoglalás	

6. témakör A reneszánsz kora	javasolt órakeret 20/15/20/30 óra
Ismeretek, fejlesztési feladatok <p>Az eszménykép és műalkotás helyének tudatosítása a hétköznapi életben. A reneszánsz eszmények, értékek, témák, alkotások, alkotói magatartások befogadása révén az azonosulás és kritikai érzék fejlesztése. A művelődéstörténeti és stílustörténeti korszakolás problémáinak tudatosítása.</p> <p>A poétikai műveltség továbbépítése.</p> <p>Egy humanista alkotó portréjának megismertetése. Az életmű néhány fontos témájának tudatosítása, értékelése. Az emberi lét és az embert körülvevő világ lényegi kérdéseinek különböző megközelítési módokat felölelő megvitatása, test és lélek viszonyának értelmezési lehetőségei. A történeti és a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése: fogalmak változó jelentésének megértése.</p> <p>A szövegekben megjelenített magatartásformák és értékek felismerése. Életformák találkozásai, értelmezései: a civil ember és a művész világa.</p> <p>A végzettség és az egyéni felelős cselekvés dilemmája. Konfliktushelyzetek kezelésének módjai. A művekben felvetett erkölcsi problémák mérlegelő megítélése.</p> <p>Az európai és a magyar irodalom nagy hagyományainak kapcsolatainak felismerése, megértése révén a nemzeti és az európai identitás erősítése. A nyelvi és irodalmi hagyomány ismerete.</p> <p>Művelődéstörténeti összefüggések megértetése.</p> <p>A műismereti tájékozottság, a kulturális emlékezet növelése.</p> <p>Reflektálás a korszak, a reneszánsz művészetének mai hatására.</p>	Kapcsolódási pontok: művészettörténet vizuális kultúra történelem természettudományok digitális kultúra
A humanista irodalom – líra Janus Pannonius	
A humanista irodalom – epika Boccaccio	
A reformáció irodalma – vallásos, szakrális Bibliafordítások Zsoltárfordítások Fabulák	
A reformáció irodalma – világi, profán Históriás énekek Széphistóriák	
Balassi Bálint	
Az angol reneszánsz színház – Shakespeare	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	reneszánsz, humanizmus, reformáció, újplatonizmus, szépség, harmónia, embereszmény, szonett, novella, kötet, ciklus, elbeszélő, lírai én, portré, énekvers, szövegvers, vallásosság, drámahagyományok, színház, közönség, művészek, drámanyelv, közízlés, népszerűség, tanító jelleg, viszonylagosság, hangsúlyozott megalkotottság

Tevékenységi formák	listakészítés, esszé, kérdésfelvetés, tudatos tanulás, csoportmunka, stílus, nyelvváltozatok, memoriter, színjátszás, véleményformálás, drámajáték, tanítási dráma, kooperatív tanulás, színházlátogatás
----------------------------	--

7. témakör A magyar barokk és a rokokó	javasolt órakeret 12/10/12/15 óra
Ismeretek, fejlesztési feladatok	Kapcsolódási pontok:
<p>A kronológiai tájékozottság, a fogalmi műveltség, a történeti érzék továbbfejlesztése (pl. művelődéstörténeti korszak, korstílus, stílusirányzat, irányzatok egymás mellett élése).</p> <p>Képesség a reneszánsz és a barokk alapvető formai és stílusjegyeinek azonosítására, megnevezésére.</p> <p>A társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok megértése, a morális gondolkodásra és ítéletalkotásra való képesség fejlesztése. A nemzethez, hazához való kötődés, a kor által képviselt értékek megértése, befogadása. Tájékozottság a stíluskorszakokban, a stílus-és formaérzék fejlesztése: a barokk formajegyeinek, a világkép és műfajok, poétikai/retorikai megoldások összefüggéseinek megismertetése (az irodalmi művekben és más művészeti ágakban).</p> <p>A műfaji konvenció jelentéshordozó szerepének bemutatása. Az olvasott művek befogadásának, megértésének támogatása.</p> <p>Különböző világlátású művek megjelenített témáinak, élethelyzeteknek elhelyezése többféle értelmezési kontextusban; az erkölcsi és esztétikai ítélőképesség fejlesztése.</p> <p>A reneszánsz, barokk, életeszemély egymáshoz viszonyított és mai tanulságai.</p>	<p>magyar nyelv</p> <p>retorika</p> <p>etika</p> <p>dráma</p> <p>filozófia</p> <p>művészettörténet</p>
Vitairatok – a katolikus megújulás	
Pázmány Péter	
Zrínyi Miklós és a barokk eposz	
Mikes Kelemen levelei	
A tudományos esszék hajnala	
A kuruc kori líra	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	retorika, prédikáció, érvelés, alakzatok, barokk eposz, heroizálás, üdvtörténeti szemlélet, keresztény lovag, Krisztus követése, hagyomány, fiktív levél, szórakoztató irodalom, névtelenség, tömegművészet, rétegművészet
Tevékenységi formák	szakaszos olvasás, szómagyarázat, szövegértelmezés, retorikai gyakorlat, szónoki beszéd készítése és előadása, pármunka, tantárgyi koncentráció

8. témakör A felvilágosodás	javasolt órakeret 15/10/12/15 óra
------------------------------------	--

Ismeretek, fejlesztési feladatok		Kapcsolódási pontok:
<p>A felvilágosodás eszmerendszerében felvetett erkölcsi problémák. A szabadság eszményének különböző megközelítései. Összehasonlítás és megkülönböztetés: az eszmetörténeti korszak, filozófiai irányzat és stílusirányzat kategóriáinak megkülönböztetése, összefüggések megvilágítása. Szemelvények, művek értelmezése.</p> <p>Az emberi magatartások sokféleségének belátása és felelős megítélése. Kötelesség és szenvedély, egyén és közösség viszonya.</p> <p>A klasszicista normatív esztétika sajátosságainak (műfaji hierarchia, szabályok); a korabeli elvárások és a már kialakult műfaji sajátosságok összefüggésének felismertetése. Műelemző képesség fejlesztése: egy mű részletes elemzése, a hősök jellemzése, magatartásuk, konfliktusaik értékelése.</p> <p>A reneszánsz, barokk, klasszicista életeszmény mai tanulságai. Annak belátása, hogy a különböző korszakok egyaránt gazdagították az emberi kultúrát.</p> <hr/> <p>A francia klasszicista dráma – Molière</p>		<p>magyar nyelv retorika művészettörténet matematika fizika</p>
A felvilágosodás korának szellemi, kulturális környezete		
A felvilágosodás epikus művei - Swift, Voltaire, Defoe		
Goethe		
Líra – Burns, Blake		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	<p>commedia dell'arte, farce, komikum, értékkonfliktus, rezonőr, fejlődéseszmé, neveléseszmény, istenfelfogások, racionalizmus, empirizmus, klasszicizmus, szentimentalizmus, filozófia, szatíra, ellenutópia, valószerűség és megalkotottság, regény, fejlődésregény, kalandregény, tézisregény, utópia, emberiségköltemény, alapmítosz</p>	
Tevékenységi formák	<p>műveltségbővítés, illusztráció, jelmezterv, kreatív írás, műértelmezés, jelentésteremtés, színházlátogatás</p>	

9. témakör A magyar klasszicizmus		javasolt órakeret 15/15/15/20 óra
Ismeretek, fejlesztési feladatok		Kapcsolódási pontok:
<p>Az európai és a magyar irodalom összekapcsolódásának felismerése által a nemzeti és az európai identitás erősítése. Az egyén és közösség problémáinak európai és hazai dimenziói: polgárosodás, parlamentiasság kérdései a szépirodalomban.</p> <p>Az anyanyelv és az anyanyelvi kultúra fejlesztésére irányuló törekvések megismertetése. A magyar nyelv ügyében született legfontosabb programok, értekezések gondolatainak, tevékenységének, a magyar felvilágosodás időszakának, irodalmi életének, néhány sajátosságának megismertetése; a nyelvújítási mozgalom jelentőségének tudatosítása.</p> <p>Jellemző stílusirányzatok, műfajok, verstípusok és versformák felismertetése.</p> <p>Tájékozottság a stíluskorszakban, a stílus- és formaérzék fejlesztése: a formajegyek, a világkép és műfajok, poétikai/retorikai megoldások összefüggéseinek megismertetése (az irodalmi művekben és más művészeti ágakban).</p> <p>A műfaji konvenció jelentéshordozó szerepének bemutatása. Az olvasott művek befogadásának, megértésének támogatása.</p>		vizuális kultúra magyar nyelv művészettörténet tudománytörténet
Kazinczy Ferenc, az irodalomszervező		
Csokonai Vitéz Mihály		
Berzsenyi Dániel		
Kölcsey Ferenc		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	testőrírók, röpirat, nyelvművelés, nyelvújítás, ortológus, neológus, retorikus szerkezet, epigramma, óda, himnusz, elégia, episztola, regény. levélregény, naplóregény, tudós poéta, rokokó, szentimentalizmus, anakreontika, népiesség, idő- és értékszembesítő versek, történelembölcselet, strófák, toposzok, stílushatárok	
Tevékenységi formák	interaktív jegyzetelés, szövegalkotási gyakorlat, önálló kérdésfelvetés, stíluskísérletek, szemponttáblázat készítése, kreatív írás, versértelmezés, esszé, pályakép alkotása	

10. témakör A romantika		javasolt órakeret 30/25/25/35 óra
Ismeretek, fejlesztési feladatok		Kapcsolódási pontok:
<p>A nemzeti és az európai identitás erősítése. Eszmény és valóság viszonyának értelmezése. Embertípusok, életvezetési stratégiák, eszmei és erkölcsi törekvések értékelése. Társadalmi típusok megjelenése a romantikával egyidejű, realista szemléletű művekben.</p> <p>A romantika korstílus jellegének, jelentőségének, a romantika és a kritikus, realista szemlélet együtthatásának megértetése.</p> <p>Felkészítés a stílári és hangnemi összetettségre, az irónia és a groteszk befogadására.</p> <p>Az európai és a magyar irodalom összekapcsolódási pontjainak felismerése.</p> <p>A romantika irodalmának jellemzői (esztétikai elvek, művészi szabadság, stílus- és formajegyek; ironikus látásmód, groteszk minőség). Új műfajok, formák (történelmi regény, bűnügyi történet, drámai költemény, verses regény).</p> <p>Információgyűjtés és -feldolgozás, szövegalkotás, értelmező képességek fejlesztése.</p>		<p>művészettörténet</p> <p>média</p> <p>vizuális kultúra</p> <p>művészettörténet</p> <p>történelem</p>
Az angolszász romantika		
A francia romantika		
A német romantika		
Az orosz romantika		
A lengyel romantika		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	korstílus, stílusirányzat, nemzeti romantika, nemzetfelfogások, eszményítés, egyéniségkultusz, szabadságeszmény, elvágyódás, személyesség, orientalizmus, műfajkeveredés, irónia, magánmitológia, szimbolikusság, töredékesség, beavatás, metaforikus elbeszélésmód, önreflexivitás, szépségkultusz, liberalizmus, váteszek, nyilvános beszéd	
Tevékenységi formák	előzetes tudás rendszerezése, vázlatírás, csoportmunka, megbeszélés, vita, érvelés, gyűjtőmunka, drámajáték, internetes gyűjtőmunka, feladatlap készítése	

11. témakör A magyar romantika irodalma		javasolt órakeret 35/30/35/40 óra
Ismeretek, fejlesztési feladatok		Kapcsolódási pontok:
<p>Élet-válaszutak a különböző helyzetekben. A tettek és a szavak közötti viszony szerepének felismerése.</p> <p>A művekben megjelenített magánéleti és közéleti konfliktus értékelése. Törekvés a társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok, kérdésfelvetések szellemi háttérének megértésére, a morális gondolkodásra és ítéletalkotásra. Az alkotók műveiben megjelenített egyéni és nemzeti sorsproblémák megértése és értékelése.</p> <p>A „nemzeti dráma” mint közös ismeret.</p>		<p>történelem</p> <p>művészettörténet</p> <p>média</p> <p>vizuális kultúra</p> <p>digitális kultúra</p>

<p>A reformkor – nemzeti romantika – népiesség fogalmak tartalmának, szerepének és jelentőségének felismertetése. Felkészítés a kor műveinek önálló olvasására, befogadására, értelmezésére. Az érvelő képesség fejlesztése: álláspontok megismerése, összevetése, értékelése. A kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése. A lírai beszédmód változatainak értelmezése; jellemző témáinak, műfajainak, poétikai megoldásainak, versformáinak megkülönböztetése, jellemző hangnemeinek (pl. humor és irónia) befogadása. A korabeli és a mai olvasóközönség befogadói elvárásainak különbségéről való ismeretszerzés, a különbség megértése. A befogadói horizont tágítása: a szerzők alkotásmódjának jellemzői, a romantikus ábrázolásmód sajátosságai és a romantikus szövegek jellemző műfaji változatai. Felkészítés egy regény sokoldalú megközelítésére, önálló véleménykifejtésre az olvasott szöveg értelmezésével kapcsolatban.</p>	
<hr/> <p>Katona József, a magyar nemzeti dráma</p>	
<p>Vörösmarty Mihály</p>	
<p>Petőfi Sándor</p>	
<p>Jókai Mór</p>	
<p>Kemény Zsigmond</p>	
<p>Tudományos élet a 19. század második felében</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>reformkor, irodalmi élet, vándorszínjátszás, nemzeti dráma, értékfosztás, sztoicizmus, irodalomkritika, szerepvers, motivikusság, erkölcs, ars poetica, pályakép, mitologizálás, drámai költemény, emberiségdráma, világdráma, archetipikusság, szózat, közösségi óda, rapszódia, kultusz, szabálytalan formák, biblikus hagyomány, önirónia, pályaszakasz, lélektani regény, narrátor</p>
<p>Tevékenységi formák</p>	<p>színjátszás, vita, drámajáték, kreatív írás, pályakép készítése, csoportos projekt munka, tudásanyag rendszerezése és összegzése, prezentáció</p>

1. témakör Kommunikáció	javasolt órakeret 16/16/16/16 óra
Ismeretek, fejlesztési feladatok A hallott szöveg megértésének fejlesztése (üzenet, szándék, hatás). A szövegértési és szövegalkotási készségek fejlesztése annak érdekében, hogy önállóan, illetve másokkal együttműködve a tanuló képes legyen a verbális és nem verbális kommunikáció kódjainak, kapcsolatainak, tényezőinek azonosítására, tudatos alkalmazására, a különböző szövegek megértésére, elemzésére, illetve kritikai feldolgozására a kommunikációs helyzet tér, idő és résztvevői szerepeinek (kontextus) megfelelően. A beszédhelyzetnek megfelelő adekvát nyelvhasználat: szövegszerkesztés élőszóban, szó- és beszédfordulatok, kommunikációs helyzetek, tér, idő és résztvevői szerepek (kontextus) megfigyelése. A kommunikációt kísérő nem nyelvi jelek lehetőségeinek és korlátainak megtapasztalása: az élőszó zenei kifejezőeszközei, nonverbális kommunikáció. A testbeszéd, a térközszabályozás szerepének ismerete, tudatos alkalmazása különféle kommunikációs helyzetekben; dekódolása a hétköznapi kommunikációs helyzetekben és a tömegkommunikációban. A különféle kommunikációs helyzetekben elhangzó üzenetek céljának dekódolása, az üzenetek manipulatív szándékának felismerése. A személyközi kommunikációs helyzetek megfigyelése, a kommunikáció folyamatának elemzése a tanult szakkifejezések alkalmazásával. A kommunikáció típusainak, jellemzőinek megismerése: személyes, csoportos, nyilvános és tömegkommunikáció. A tömegkommunikáció jellemzői, funkciói, megjelenési formái, nyelvi és képi kifejezési formái. Néhány tömegkommunikációs műfaj megismerése. Az új „szöbeliség” (skype, chat) jelenségei és jellemzői.	Kapcsolódási pontok:
A kommunikáció fogalma, tényezői és funkciói	
A személyközi kommunikáció	
A nem nyelvi jelek	
A tömegkommunikáció fogalma, típusai és funkciói	
A tömegkommunikáció hatása a gondolkodásra és a nyelvre	
Médiaműfajok	
A digitális kommunikáció jellemzői, szövegtípusai, az új digitális nyelv	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	formális és informális beszédhelyzetek, megszólítások, a kapcsolattartás formái, gesztusok és viselkedés, gesztusok és kultúrkörök, médiafüggőség, a virtuális valóság veszélyei, a reklámok hatása nyelvhasználatunkra, plágium, adatvédelem kommunikáció, kommunikációs tényezők, kommunikációs cél és funkció nem nyelvi jel tömegkommunikáció

2. témakör A nyelvi rendszer	javasolt órakeret 16/16/16/16 óra
Ismeretek, fejlesztési feladatok A nyelvi szintek elemző áttekintése révén az analitikus gondolkodás, a nyelvi tudatosság fejlesztése. A nyelvi elemek értő, elemző használatának fejlesztése. A mondat szó szerinti és pragmatikai jelentésének felismertetése, az elsődleges és másodlagos jelentés megkülönböztetése. Hangtani ismeretek: a magyar hangállomány ismerete, magánhangzók és mássalhangzók rendszere, a hangok alapvető képzési, ejtési jellemzői. A hangkapcsolódási szabályosságok típusai és a helyesírás összefüggése. A magyar hangrendszer nyelvjárási eltéréseinek megfigyelése, valamint egy tanult idegen nyelvi hangrendszerrel történő összehasonlítás. Alaktani sajátosságok: a szótő, a szóelemek szerepe és funkciója, kapcsolódási szabályaik. A szavak szófaji rendszerbe sorolásának kritériumai, hagyományai, egy lehetséges szófaji rendszer megismerése. A szószerkezet fogalma, a szintagmák típusai, szerepük a mondat felépítésében, mondatbeli viszonyaik, a vonzatok. A mondatrészek fogalma, fajtái, felismerésük mondatban, helyes használatuk a mondatok felépítésében. A mondat fogalma, a mondat szerkesztettség és a beszélő szándéka szerinti típusai, az egyszerű és összetett mondatok típusainak felismerése, elemzése, a helyes mondatszerkesztés a gyakorlatban. A magyar nyelv szerkezetének összehasonlítása a tanult idegen nyelv hangtanával, alaktani szerkezetével, szóalkotási módjaival, mondatszerkezetével. A nyelvi szintek elemkészletéről, rendszeréről tanultak fogalmi szintű megnevezése, rendszerező áttekintése.	Kapcsolódási pontok:
A nyelv mint jelrendszer	
A nyelvi szintek	
A magyar nyelv hangrendszere	
Hangkapcsolódási szabályszerűségek	
A szavak felépítése, a szóelemek (szótő, képző, jel, rag)	
A magyar nyelv szófaji rendszere: alapszófajok, mondatszók és viszonszók	
A szószerkezetek (szintagmák)	
A mondat fogalma és csoportosítási szempontjai	
Az egyszerű mondat: az alany, az állítmány, a tárgy, a határozók, a jelzők	
Az összetett mondat	
Az alárendelő összetett mondatok	
A mellérendelő összetett mondatok	
A többszörösen összetett mondatok	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	a jelnyelvek, fonémák, fonémák a tanult idegen nyelvekben, a hangok, hangszimbolika, a tőtípusok, a toldalékok meghatározása, grammatikai funkciói, néhány ismert szófaji rendszer, szófajváltás, a többszófajúság, rendszermondat, szövegmondat, mondatok elemzése szerkezeti rajzzal, szinteződés, tömbösödés a mondatban

3. témakör A szöveg	javasolt órakeret 22/22/22/22 óra
Ismeretek, fejlesztési feladatok <p>A tanult szóbeli, írott és elektronikus szövegtípusok és jellemzőik. Olvasási stratégiák és azok adekvát alkalmazása különböző típusú és műfajú szövegek feldolgozásában, nyomtatott és elektronikus adathordozókon. A szöveg információinak és gondolatainak értelmezése és értékelése. A szövegalkotás lépései, az anyaggyűjtés technikák.</p> <p>Önálló szövegfeldolgozás a szövegbefogadás céljának megfelelő olvasási stratégia és szöveg-feldolgozási mód megválasztásával. A szöveg és kép összefüggése. Hatékony jegyzetelési és vázlatírási technikák megismerése, adekvát alkalmazásuk.</p> <p>Különböző magánjellegű és hivatalos szövegek szerkezetének, jellemzőinek megismerése, hivatalos szövegek alkotásának képessége.</p> <p>Szövegátalakító gyakorlatok szempontváltással, a kommunikációs célnak megfelelően: adott szempontok és terjedelem szerinti szövegtömörítés, szövegbővítés.</p> <p>Az anyaggyűjtés módjai írott és nem írott források felhasználásával, az idézés szabályai. Önálló, több forrástípusra is kiterő könyvtári anyaggyűjtés (katalógus- és adatbázis-használat, forráskiválasztás, visszakeresést biztosító jegyzetelés) és az információknak a feladatnak megfelelő alkotó és etikus felhasználása. Pontos forrásmegjelölés. Az internetes adatkeresés, szöveghálók, az intertextualitás kezelése, a különböző forrásokból származó adatok megbízhatóságának és használhatóságának kérdései. A különböző forrásból származó információk megadott szempontok szerint való összehasonlítása, megvitatása, kritikai következtetés levonása.</p> <p>Az esszé típusai, jellemzői, az esszéírás folyamata.</p> <p>A tanulmány, az értekezés jellemzői, kidolgozásának állomásai.</p> <p>Néhány gyakoribb internetes szöveg szerkezetének, megjelenésének, közlési szándékának megfigyelése, a tapasztalatok felhasználása a szövegbefogadaskor, az internetes szövegek nyilvánosságának kérdése, etikája. Internetes szövegalkotási gyakorlatok (pl. szöveges adatbázis, forrásjegyzék összeállítása, fórum, blogbejegyzés írása). A szövegszervező erők megismertetése és alkalmazása a gyakorlatban.</p> <p>A szöveg általános szerkezetének, a szövegértelem összetevőinek megfigyelési és értelmezési képességének fejlesztése a legjellemzőbb szövegtípusokon.</p> <p>A valamilyen szempontból egymással összefüggő szövegek közötti értelemhálózat felismertetése.</p> <p>A szövegelemző képességek fejlesztése: a szövegfeldolgozás módjainak gyakorlása a feladatnak megfelelő leghatékonyabb olvasástípus alkalmazásával.</p> <p>A szöveg fogalma, jellemzőinek megfigyelése, megnevezése, rendszerezése. A szöveg szerkezete: a szöveg és a mondat viszonya, szövegegységek.</p> <p>A szövegértelem összetevői: pragmatikai, jelentésbeli és nyelvtani szintje. Szövegtípusok jellemzői megjelenés, műfajok és nyelvhasználati szinterek szerint.</p> <p>A szóbeliség és az írásbeliség hatása a szövegformálásra.</p> <p>A legjellegzetesebb szövegtípusok: a beszélt nyelvi társalgási és az írott monologikus szövegek.</p>	Kapcsolódási pontok:

<p>A szóbeli és írott szövegek szerepe, minősége, eltérő jegyei. A szövegfonetikai eszközök és az írásjegyek szövegértelmező szerepe. Szövegköziség, az internetes szövegek jellemzői. A szövegtípusok általános jellemzőinek felismertetése, az írott és internetes szövegek összehasonlítása, az eltérő és azonos jegyek megfigyelése és megnevezése. Szövegek összefüggése, értelemhálózata. A szövegértés, szövegfeldolgozás technikája, olvasási típusok és stratégiák.</p>	
<p>A szöveg fogalma. A szövegösszefüggés, a beszédhelyzet</p>	
<p>A szöveg típusai, a szöveg szerkezete</p>	
<p>A szövegkohézió (lineáris és globális)</p>	
<p>A szöveg kifejtettsége</p>	
<p>Szövegpragmatika (szövegvilág, nézőpont, fogalmi séma, tudáskeret, foratókönyv)</p>	
<p>Szövegtípusok jellemzői megjelenés, műfajok és nyelvhasználati szintek szerint</p>	
<p>A legjellegzetesebb szövegtípusok, szövegfajták</p>	
<p>Az esszé</p>	
<p>A munka világához tartozó szövegek (a hivatalos levél típusai, önéletrajz, motivációs levél)</p>	
<p>Az intertextualitás</p>	
<p>A szövegfonetikai eszközök és az írásjelek szerepe a szöveg értelmezésében</p>	
<p>Szövegértés és szövegalkotás</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>szövegsemantika, szöveg és a szöveget kiegészítő, nem szövegszerű elemek kapcsolata, szöveg és vizualitás intertextualitás szövegmondat, bekezdés, tömb, szakasz, szövegkohézió, szövegpragmatika nyelvtani (szintaktikai) tényezők szövegtípusok, szövegműfajok nyelvhasználati szintek szerinti szövegtípusok szövegfonetika</p>

4. témakör Stiliztika	javasolt órakeret 18/18/18/18 óra
Ismeretek, fejlesztési feladatok Annak megtapasztalása, hogy a nyelvi elemek stílusértéke a konkrét szövegben, nyelvhasználatban kap szerepet; a stílust befolyásolja a beszélő, a kommunikációs helyzet, a megnyilatkozás célja. A megismert jelentéstani, stilisztikai, szövegtani jelenségek felismerése és alkalmazása a műelemzésben, a mindennapi élet nyelvi jelenségeinek megítélésében, szövegalkotásban. A közlési szándéknak és beszédhelyzetnek megfelelő stílusréteg, stílusárnyalat és stíluseszköz használata. A fogalmi, a kreatív gondolkodás, a szövegértelmező képesség fejlesztése. A jellegzetes stílustípusok (stílusárnyalatok) megismerése (pl. a társalgás bizalmas vagy közömbös), felismerése, hatásának elemzése. A nyelvi szintek alkalmi és a szótárakban jelölt állandó stílusértékének megfigyelése, felismerésük, valamint alkalmazásuk a szövegalkotásban. A leggyakoribb stílusrétegek jellemzőinek megismerése, felismerése, elemzése, összefüggésben a szövegtani jellemzőkkel. A szövegek stílusának, jelentésének a befogadóra tett hatásának (stílushatás) megtapasztalása, vizsgálata; stílusgyakorlatok, szövegtranszformációk. A stíluselemek, stíluseszközök szerepének értelmezése művészi és mindennapi szövegekben (jelentésfeltáró, hatáselemző gyakorlatok). A helyzetnek, kommunikációs célnak megfelelő stíluseszközök tudatos használata a szövegalkotásban. A metafora funkciója és használata a mindennapi, továbbá a publicisztikai és a tudományos nyelvhasználatban.	Kapcsolódási pontok:
A stílus fogalma és hírértéke	
A stílus kifejező ereje	
Stílusrétegek: társalgási, tudományos, publicisztikai, hivatalos, szónoki és irodalmi stílus	
Stílusárnyalatok (pl.: neutrális, gúnyos, patetikus, népies, familiáris, költői, archaikus)	
A mondatstilisztikai eszközök (a verbális stílus, nominális stílus, a körmondat)	
Hangszimbolika, hangutánzás, hangulatfestés	
Szóképek (egyszerű; hasonlatból kinövő szóképek /metafora, szinesztézia/, érintkezésen nyugvó szóképek /metonímia, szinekdoché/, összetett szóképek /összetett költői kép, allegória, szimbólum/)	
Költői alakzatok (ismétlés, felcserélés, kihagyás) köznyelvi és irodalmi szövegekben	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	mindennapi stilisztikánk: társadalmi elvárások és megnyilatkozásaink stílusa, stílusparódia, korstílusok, stílusirányzatok, az íráskép stilisztikai hatásai, egyéni szóalkotások stilisztikai hatása, összetett képrendszerek, képi hálózatok, jelképrendszerek, stílus, stilisztika, stílustípus, stílusérték, stílusréteg, stílushatás, szókép, alakzat, mondatstilisztikai eszközök

Témakör Kulturális megálló F osztály	javasolt órakeret 40 óra
<p>Ismeretek, fejlesztési feladatok</p> <p>A két tanév során a szaktanárok döntése alapján több alkalommal megvalósított, projektalapú tevékenység. A tantárgyi koncentráció tervezett megvalósulása mellett a diákok önálló, kooperatív és csoportban végzett munkafolyamataira épül. Tartalmát és pontos időkereteit mindig az osztály humán és művészeti tárgyait oktató szaktanárok döntenek el közösen.</p>	<p>Kapcsolódási pontok:</p> <p>történelem vizuális kultúra művészettörténet média ének-zene dráma</p>

9-10. osztály B változat

Éves óraszám:

évfolyam	9.	10.
C	4/1	4
D	3/3	4
E	3,5/3,5	4
F	5/5	5/5

A helyi tanterv e verziója a 9-10. évfolyamra tervezett tudás- és tananyagot öt nagyobb modul keretében tárgyalja. A modulok kiindulópontja, hogy a szépirodalmi szövegek nyelvi megalkotottságának különféle fókuszai alapján közelíti az irodalom elméleti és történeti vizsgálatát is. Célunk, hogy a diákok nagyon tudatosan éljék meg, hogy a művészet különböző kódjainak, esetünkben a nyelvnek, a tudatos ismerete és használata képessé tesz bennünket különböző korokban alkotott szépirodalmi szövegek elmélyült, értő tanulmányozására és megértésére. Ezzel pedig az emberi kultúra egyetemes értékeinek, az anyanyelvnek és a nemzeti kultúrának egyediségét és ugyanakkor egymáshoz kapcsolt folyamatszerűségét is vizsgálhatjuk a kezdetektől napjainkig. E törekvésünk miatt a feldolgozott szöveganyag szerves részét képezi a kortárs irodalomból vett példaanyag mindegyik modul esetében. A szaktanár által választott kortárs magyar regény, kisregény, novella, gyűjtemény, kötet, dráma vagy kiindulópontja, vagy összegzése lehet a modul tananyagának, ismeretanyagának.

Ugyanakkor a tematikus egységeken belül a kerettantervi kötelező tan- és ismeretanyag is szerepel. A B tanterv szerint haladó tanulócsoporthoz a kétéves egység végén ilyen szempontból az általánosan elvárt tudással és ismerettel rendelkeznek.

A kerettantervi követelmények egységeken való átgondolása és fókuszált, tematikus csoportosítása az alábbiak alapján is történhet. A modulok alakítása és sorrendisége a szaktanár döntése, a tanított csoportok igényeinek megfelelően változtatható.

Kommunikáció	Az irodalom hatása, olvasás, szerzők és művek, intertextualitás
A szöveg	A szöveg mint közlésfolyamat, a szöveg mint nyelvi alkotás
Stilisztika	Az irodalom korba kötöttsége, hatása a korra, „népszerű irodalom”
A nyelvi rendszerek, grammatika	Műnemek, műfajok
-	Az irodalom történetisége

A megadott tananyagban jelezzük az érettségi szempontrendszerének ebben a tanulási szakaszban megjelenő elemeit. Egy ilyen jellegű tematika is lehet a tanulási folyamat rendezőelve.

1. Témakör Bevezetés az irodalomba		javasolt órakeret 30/30/30/30 óra
Tematikai egység, fejlesztési feladatai	Az irodalom és hatása, az irodalmi olvasás lehetséges szerepei, az olvasóvá válás folyamata. Szerzők, művek párbeszéde, a szövegköztiség	Kapcsolódási pontok:
Az irodalom fogalma, kialakulása, írásbeliség; irodalom, művészet összefüggései; az irodalom mint világalkotás, szövegvilág, fikció; a szövegköztiség (intertextualitás); a szerző–mű–befogadó kapcsolata. Különböző magatartásformák megértésének és értékelésének képessége, azonosulás a példaadó erkölcsi értékekkel.		művészettörténet vizuális kultúra digitális kultúra média dráma zene természettudományok matematika történelem
Tematikai egység, fejlesztési feladatai	Népszerű irodalom, a szépirodalom korhoz kötődése	
Annak felismerése és tudatosítása, hogy az irodalomolvasás érzelmi, gondolati, erkölcsi és esztétikai élmények forrása. A más kultúrák megismerése iránti igény erősítése. Alapvető emberi magatartásformák felismertetése, megvitatása révén az erkölcsi és esztétikai érzék fejlesztése. Az irodalmi alpműveltség építése. Az irodalmi értékek felismerése, olvasói szokások vizsgálata, a népszerűség lehetséges okainak feltérképezése, a saját olvasmányélmények beemelése a közös tanulási folyamatba.		
Tematikai egység, fejlesztési feladatai	Az irodalmi közlésfolyamat, az irodalom mint fikció. A szövegek nyelvi megalkotottsága	
A művészi önkifejezés módjai, a megértés, a formán keresztüli értelmezés, az irodalom mint "tartalmas individualizációs eszköz" bemutatása, a művészetet felfogó percepciók képességek fejlesztése. Felismerése annak, hogy a művészet utánzás – mimézis, az utánzás pedig a tanulás eszköze is. A különböző művészeti ágak utánzási módszereinek összevetése.		
Tematikai egység, fejlesztési feladatai	Műnemek, műfajok	
Irodalmi alapformák, műfajok, motívumok befogadása, értelmezése. Az irodalmi szöveg – az irodalom a szavak művészete. A próza és a vers megkülönböztetése. Műfajelmélet és poétika. Műnemek jellemzőinek rendszerezése. Dráma, líra, epika – a csoportosítás legfontosabb szempontjainak ismétlése – a megismert szövegek rendszerezése. Egy-egy hangulat, érzés, élmény megformálása különböző műnemekben. Az irodalmi élmény meghatározása a különféle műnemekben – mi váltja ki, milyen hatást jelent. A szöveg mögötti jelentések feltérképezése, motívumrendszer – világkép alakítása a szövegek kontextusában.		

Tematikai egység, fejlesztési feladatai	Az irodalom történetisége	
<p>Annak tudatosítása, hogy a művészet, irodalom alkotóhoz, korhoz kötöttsége a mű–alkotó–befogadó kapcsolatrendszerét minden kor olvasója számára meghatározza; hogy a szövegek befogadása az irodalomtörténeti ismeretek nélkül is működik, de a korok egymásutániségének törvényszerűségeit felismerve az olvasatnak más lehetőségeihez juthatunk.</p>		

<p>2. témakör - Az irodalom hatása, olvasás, befogadás, olvasóvá válás, szerzők és művek, intertextualitás</p>	<p>Órakeret 46/36/40/50 óra</p>
<p>Kommunikáció</p>	
<p>A Biblia mint kulturális kód</p>	
<p>A középkor irodalma</p>	
<p>Ismeretek, fejlesztési feladatok</p> <p>A szövegértési és szövegalkotási készségek fejlesztése annak érdekében, hogy önállóan, illetve másokkal együttműködve a tanuló képes legyen a verbális és nem verbális kommunikáció kódjainak, kapcsolatainak, tényezőinek azonosítására, tudatos alkalmazására, a különböző szövegek megértésére, elemzésére, illetve kritikai feldolgozására a kommunikációs helyzet tér, idő és résztvevői szerepeinek (kontextus) megfelelően.</p> <p>A beszédhelyzetnek megfelelő adekvát nyelvhasználat: szövegszerkesztés élőszóban és írásban szó- és beszédfordulatok, a kommunikációs helyzetek, tér, idő és résztvevői szerepek (kontextus) megfigyelése.</p> <p>A Biblia szöveganyagának keletkezése. A bibliai történetek etikai vonatkozásainak tudatosítása. Bibliai élethelyzetek, magatartásformák, témák, motívumok megismertetése, befogadásának képessége, az egész európai művészetre vonatkozó hatásuk tudatosítása.</p> <p>A bibliai hagyomány továbbélése az európai és a magyar szóbeli és írásos kultúrában.</p> <p>Kapcsolatkeresés az európai és a magyar irodalom nagy hagyományaival, kódjaival. A történelmi és művelődéstörténeti korszakolás problémáinak (ókor- középkor- reneszánsz fogalmak koordinátái) megértetése, érzékenyítés a középkori irodalom sajátosságaira, műfajok, világkép, értékrend, néhány alkotás befogadásának támogatása.</p> <p>Annak megélése, hogy egy-egy alkotó, mű, korszak szerves hatással van a következőkre.</p> <p>A befogadói horizont bővítése a különböző korokban, különféle szövegekben ismétlődő tematika, képi világ, motívum, toposz, megfogalmazott gondolat felismerésével.</p> <p>A nyelvi kód változó és állandósult kommunikációs tereinek megismerése és elfogadása.</p> <p>Az intertextualitás fogalmának megismerése, tartalmának felismerése.</p> <p>Egymáshoz képest távoli kulturális, irodalmi korszakok kapcsolódásainak meglátása és megértése.</p>	
<p>A kommunikáció fogalma, tényezői és funkciói</p>	
<p>A személyközi kommunikáció</p>	
<p>A nem nyelvi jelek</p>	
<p>A tömegkommunikáció fogalma, típusai és funkciói</p>	
<p>A tömegkommunikáció hatása a gondolkodásra és a nyelvre</p>	
<p>Médiaműfajok</p>	

A digitális kommunikáció jellemzői, szövegtípusai, az új digitális nyelv	
Ószövedtség	
Újszövedtség	
Egyházi irodalom	
Dante	
A magyar nyelvű irodalom kezdetei	
Lovagi és udvari irodalom	
Petrarca	
Világi, profán irodalom	
Villon	
pl. Nadas Péter: A Biblia Esterházy Péter: Egyszerű történet vessző száz oldal 2. Márk változat Spiró György: Fogság Imre Flóra: Nem tart soká Tóth Krisztina: Magas labda Rakovszky Zsuzsa A kígyó árnyéka Borbély Szilárd: Halotti pompa	

3. témakör – A szöveg mint közlésfolyamat, a szöveg mint nyelvi alkotás, a szöveg mint műalkotás	Órakeret 50/36/36/50 óra
A szöveg	
A magyar barokk és a rokokó	
A felvilágosodás	
Ismeretek, fejlesztési feladatok	
<p>Olvasási stratégiák és azok adekvát alkalmazása különböző típusú és műfajú szövegek feldolgozásában, nyomtatott és elektronikus adathordozókon. A szöveg információinak és gondolatainak értelmezése és értékelése. A szövegalkotás lépései, az anyaggyűjtési technikák.</p> <p>Önálló szövegfeldolgozás a szövegbefogadás céljának megfelelő olvasási stratégia és szöveg-feldolgozási mód megválasztásával. A szöveg és kép összefüggése.</p> <p>Szövegátalakító gyakorlatok szempontváltással, a kommunikációs célnak megfelelően: adott szempontok és terjedelem szerinti szövegtömörítés, szövegbővítés.</p> <p>Önálló, több forrástípusra is kitérő könyvtári anyaggyűjtés (katalógus- és adatbázis-használat, forráskiválasztás, visszakeresést biztosító jegyzetelés) és az információknak a feladatnak megfelelő alkotó és etikus felhasználása. Pontos forrásmegjelölés.</p> <p>Az esszé típusai, jellemzői, az esszéírás folyamata.</p> <p>A tanulmány, az értekezés jellemzői, kidolgozásának állomásai.</p> <p>Néhány, gyakoribb internetes szöveg szerkezetének, megjelenésének, közlési szándékának megfigyelése, a tapasztalatok felhasználása a szövegbefogadáskor, az internetes szövegek nyilvánosságának kérdése, etikája.</p> <p>Internetes szövegalkotási gyakorlatok (pl. szöveges adatbázis, forrásjegyzék összeállítása, fórum, blogbejegyzés írása). A szövegszervező erők megismertetése és alkalmazása a gyakorlatban.</p> <p>A szöveg általános szerkezetének, a szövegértelem összetevőinek megfigyelési és értelmezési képességének fejlesztése a legjellemzőbb szövegtípusokon.</p> <p>A valamilyen szempontból egymással összefüggő szövegek közötti értelemhálózat felismerése.</p> <p>A szövegelemző képességek fejlesztése: a szövegfeldolgozás módjainak gyakorlása a feladatnak megfelelő leghatékonyabb olvasástípus alkalmazásával.</p> <p>A szöveg fogalma, jellemzőinek megfigyelése, megnevezése, rendszerezése. A szöveg szerkezete: a szöveg és a mondat viszonya, szövegegységek.</p>	

A szövegértelem összetevői: pragmatikai, jelentésbeli és nyelvtani szintje. Szövegtípusok jellemzői megjelenés, műfajok és nyelvhasználati szinterek szerint.

A szóbeliség és az írásbeliség hatása a szövegformálásra.

A szövegtípusok általános jellemzőinek felismertetése, az írott és internetes szövegek összehasonlítása, az eltérő és azonos jegyek megfigyelése és megnevezése.

Az internetes adatkeresés, szövegkódok, az intertextualitás kezelése, a különböző forrásokból származó adatok megbízhatóságának és használhatóságának kérdései.

A kor által képviselt értékek megértése, befogadása. Tájékozottság a stíluskorszakokban, a stílus-és formaérzék fejlesztése: a barokk formajegyeinek, a világtér és műfajok, poétikai/retorikai megoldások összefüggéseinek megismertetése (az irodalmi művekben és más művészeti ágakban). Az olvasott művek befogadásának, megértésének támogatása.

Különböző világlátású művek megjelenített témáinak, élethelyzeteknek elhelyezése többféle értelmezési kontextusban; az erkölcsi és esztétikai ítélőképesség fejlesztése.

A különböző eszmerendszerekben felvetett erkölcsi problémák. A szabadság eszményének különböző megközelítései. Összehasonlítás és megkülönböztetés: az eszmetörténeti korszak, filozófiai irányzat és stílusirányzat kategóriáinak megkülönböztetése, összefüggések megvilágítása. Szemelvények, művek értelmezése.

Az emberi magatartások sokféleségének belátása és felelős megítélése.

A reneszánsz, barokk, klasszicista életeszmény mai tanulságai.

Annak belátása, hogy a különböző korszakok egyaránt gazdagították az emberi kultúrát.

A szöveg fogalma. A szövegösszefüggés, a beszédhelyzet	
A szöveg típusai, a szöveg szerkezete	
A szövegkohézió (lineáris és globális)	
A szöveg kifejtettsége	
Szövegpragmatika (szövegvilág, nézőpont, fogalmi séma, tudáskeret, forgatókönyv)	
Szövegtípusok jellemzői megjelenés, műfajok és nyelvhasználati szinterek szerint	
A legjellegzetesebb szövegtípusok, szövegfajták	
Az esszé	
A munka világához tartozó szövegek (a hivatalos levél típusai, önéletrajz, motivációs levél)	
Az intertextualitás	
A szövegfonetikai eszközök és az írásjelek szerepe a szöveg értelmezésében	
Vitairatok – a katolikus megújulás Pázmány Péter	
A felvilágosodás epikus művei - Swift, Voltaire, Defoe	
A francia klasszicista dráma – Molière	
Zrínyi Miklós és a barokk eposz	
Goethe	
Mikes Kelemen levelei	
A tudományos esszé hajnala	
A felvilágosodás korának szellemi, kulturális környezete	
A kuruc kori líra	
Líra – Burns, Blake	
pl. Parti Nagy Lajos: A fagyott kutya lába Mészöly Ágnes: Szabadláb	

4. témakör – A nyelv, az irodalom korba kötöttsége, hatása a korra, „népszerű irodalom”	Órakeret 46/40/56/58 óra
Stilisztika	
Az irodalom ősi formái, mágia, mítosz, mitológia	
A reneszánsz kora	
<p>Ismeretek, fejlesztési feladatok</p> <p>Annak megtapasztalása, hogy a nyelvi elemek stílusértéke a konkrét szövegben, nyelvhasználatban kap szerepet; a stílust befolyásolja a beszélő, a kommunikációs helyzet, a megnyilatkozás célja. A megismert jelentéstani, stilisztikai, szövegtani jelenségek felismerése és alkalmazása a műelemzésben, a mindennapi élet nyelvi jelenségeinek megítélésében, szövegalkotásban.</p> <p>A közlési szándéknak és beszédhelyzetnek megfelelő stílusréteg, stílusárnyalat és stílus eszköz használata. A fogalmi, a kreatív gondolkodás, a szövegértelmező képesség fejlesztése.</p> <p>A szövegek stílusának, jelentésének a befogadóra tett hatásának (stílushatás) megtapasztalása, vizsgálata; stílusgyakorlatok, szövegtranszformációk. A stíluselemek, stílus eszközök szerepének értelmezése művészi és mindennapi szövegekben (jelentésfeltáró, hatáselemző gyakorlatok).</p> <p>A helyzetnek, kommunikációs célnak megfelelő stílus eszközök tudatos használata a szövegalkotásban.</p> <p>Mitológiai ismeretek, műemkek, epika.</p> <p>Elbeszélés és történet. A kompozíció meghatározó elemei.</p> <p>Világmagyarázatok. Az ember és a világ, a világ és az ábrázolt világ kapcsolatai a szövegek alapján. Valóság, valószerűség, fikció.</p> <p>Korai kultúrák hasonlóságai és különbözőségei.</p> <p>Irodalmi alapformák, történetek és motívumok hatása, továbbélése többféle értelmezésben az európai és a magyar irodalomban.</p> <p>A művelődéstörténeti és stílustörténeti korszakolás problémáinak tudatosítása. A poétikai műveltség továbbépítése.</p> <p>Egy humanista alkotó portréjának megismertetése. Az életmű néhány fontos témájának tudatosítása, értékelése. Az emberi lét és az embert körülvevő világ lényegi kérdéseinek különböző megközelítési módokat felölelő megvitatása, test és lélek viszonyának értelmezési lehetőségei. A történeti és a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése: fogalmak változó jelentésének megértése.</p> <p>A szövegekben megjelenített magatartásformák és értékek felismerése. Életformák találkozásai, értelmezései: a civil ember és a művész világa.</p> <p>Az európai és a magyar irodalom nagy hagyományainak kapcsolatainak felismerése, megértése révén a nemzeti és az európai identitás erősítése.</p> <p>Művelődéstörténeti összefüggések megértetése.</p> <p>A műismereti tájékozottság, a kulturális emlékezet növelése.</p> <p>Reflektálás a korszakok művészetének mai hatására.</p>	
A stílus fogalma és hírértéke	
A stílus kifejező ereje	
Stílusrétegek: társalgási, tudományos, publicisztikai, hivatalos, szónoki és irodalmi stílus	
Stílusárnyalatok (pl.: neutrális, gúnyos, patetikus, népies, familiáris, költői, archaikus)	
A mondatstilisztikai eszközök (a verbális stílus, nominális stílus, a körmondat)	

Hangszimbolika, hangutánzás, hangulatfestés	
Szóképek (egyszerű; hasonlatból kinövő szóképek /metafora, szinesztézia/, érintkezésen nyugvó szóképek /metonímia, szinekdoché/, összetett szóképek /összetett költői kép, allegória, szimbólum/)	
Költői alakzatok (ismétlés, felcserélés, kihagyás) köznyelvi és irodalmi szövegekben	
A görög mitológia teremtésmítoszai	
Egyéb teremtésmítoszok	
Az ősi magyar hitvilág	
Janus Pannonius	
Boccaccio	
Balassi Bálint	
Shakespeare	
pl. Bodor Ádám: Sinistra körzet	
Háy János: A gyerek	
Keresztesi József: Medvevár	

5. témakör – Rend a szövegben, rendszer az irodalomban, műnemek, műfajok	Órakeret 50/45/45/56 óra
A nyelvi rendszer	
Az antikvitás irodalma	
A magyar klasszicizmus	
Ismeretek, fejlesztési feladatok	
<p>A nyelvi szintek elemző áttekintése révén az analitikus gondolkodás, a nyelvi tudatosság fejlesztése. A nyelvi elemek értő, elemző használatának fejlesztése.</p> <p>A nyelvi szintek elemzéséről, rendszeréről tanultak fogalmi szintű megnevezése, rendszerező áttekintése. Irodalmi alapformák, műfajok, motívumok befogadása, értelmezése. Műfajok, formák szervezői elveinek felismerése, befogadása.</p> <p>Hatásértelmezés, kapcsolatkeresés az antik görög és a mai kultúra nagy hagyományaival, kódjaival. Az antik dráma hatása a drámatörténetre. Dialogikus művek befogadásának, értelmezésének képessége, az erkölcsi gondolkodás fejlesztése.</p> <p>A görög és római irodalom műfajainak, témáinak, motívumainak hatása, továbbélése.</p> <p>Az egyén és közösség problémáinak európai és hazai dimenziói.</p> <p>Az anyanyelv és az anyanyelvi kultúra fejlesztésére irányuló törekvések megismerése. A magyar nyelv ügyében született legfontosabb programok, értekezések gondolatainak, tevékenységének; a magyar felvilágosodás időszakának, irodalmi életének, néhány sajátosságának megismertetése; a nyelvújítási mozgalom jelentőségének tudatosítása.</p> <p>Jellemző stílusirányzatok, műfajok, verstípusok és versformák felismertetése.</p> <p>Tájékozottság a stíluskorszakokban, a stílus- és formaérzék fejlesztése: a klasszicizmus formajegyének, a világgép és műfajok, poétikai/retorikai megoldások összefüggéseinek megismertetése (az irodalmi művekben és más művészeti ágakban). A műfaji konvenció jelentéshordozó szerepének bemutatása. Az olvasott művek befogadásának, megértésének támogatása.</p> <p>A klasszicista normatív esztétika sajátosságainak (műfaji hierarchia, szabályok); a korabeli elvárások összefüggésének felismertetése.</p> <p>Műelemző képesség fejlesztése: egy mű részletes elemzése, a hősök jellemzése, magatartásuk, konfliktusaik értékelése.</p>	

A nyelv mint jelrendszer	
A nyelvi szintek	
A magyar nyelv hangrendszere	
Hangkapcsolódási szabályszerűségek	
A szavak felépítése, a szóelemek (szótő, képző, jel, rag)	
A magyar nyelv szófaji rendszere: alapszófajok, mondatszók és viszonzók	
A szó szerkezetek (szintagmák)	
A mondat fogalma és csoportosítási szempontjai	
Az egyszerű mondat: az alany, az állítmány, a tárgy, a határozók, a jelzők	
Az összetett mondat	
Az alárendelő összetett mondatok	
A mellérendelő összetett mondatok	
A többszörösen összetett mondatok	
Az epika születése	
Kazinczy Ferenc, az irodalom szervező	
A görög líra	
A római irodalom (Augustus kora)	
Csokonai Vitéz Mihály	
Berzsenyi Dániel	
Kölcsey Ferenc	
A görög dráma	
pl. Kántor Péter: Trója variációk Szécsi Noémi: Gondolatolvasó Varró Dániel: Szívdezzert Péterfy Gergely: A kitömött barbár	

6. témakör – Egy adott irodalomtörténeti korszak szisztematikus áttekintése, megismerése	Órakeret 60/55/55/70 óra
A romantika	
A magyar romantika irodalma	
<p>Ismeretek, fejlesztési feladatok</p> <p>A nemzeti és az európai identitás erősítése. Eszmény és valóság viszonyának értelmezése. Embertípusok, életvezetési stratégiák, eszmei és erkölcsi törekvések értékelése. Társadalmi típusok megjelenése a romantikával egyidejű, realista szemléletű művekben.</p> <p>A romantika korstílus jellegének, jelentőségének, a romantika és a kritikus, realista szemlélet együtthatásának megértetése. Felkészítés a stílári és hangnemi összetettségre, az irónia és a groteszk befogadására. Információgyűjtés és -feldolgozás, szövegalkotás, értelmező képességek fejlesztése.</p> <p>Az európai és a magyar irodalom összekapcsolódási pontjainak felismerése. Eszmény és valóság viszonyának értelmezése különböző korstílusokban. Embertípusok, életvezetési stratégiák, eszmei és erkölcsi törekvések értékelése.</p> <p>A romantika irodalmának jellemzői (esztétikai elvek, művészi szabadság, stílus- és formajegyek; ironikus látásmód, groteszk minőség). Új műfajok, formák (történelmi regény, bűnügyi történet, drámai költemény, verses regény).</p> <p>Élet-válaszutak a különböző helyzetekben. A tettek és a szavak közötti viszony szerepének felismerése. A „nemzeti dráma” mint közös ismeret.</p> <p>A művekben megjelenített magánéleti és közéleti konfliktus értékelése. A szövegekben fölmutatott erkölcsi, egyéni és nemzeti-közösségi problémakörök felismerése. Értékek és szerepek konfliktusai.</p> <p>Felkészítés a kor műveinek önálló olvasására, befogadására, értelmezésére.</p> <p>Az érvelő képesség fejlesztése: álláspontok megismerése, összevetése, értékelése.</p> <p>Törekvés a társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok, kérdésfelvetések szellemi háttérének megértésére, a morális gondolkodásra és ítéletalkotásra. Az alkotók műveiben megjelenített egyéni és nemzeti sorsproblémák megértése és értékelése. A reformkor–nemzeti romantika–népiesség fogalmak tartalmának, szerepének és jelentőségének felismertetése.</p> <p>A romantikus művek befogadásának, értelmezésének elősegítése, jelentőségük megértése, elfogadása. A kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése.</p> <p>A szépirodalmi beszédmód változatainak értelmezése; jellemző témáinak, műfajainak, poétikai megoldásainak, versformáinak megkülönböztetése, jellemző hangnemeinek (pl. humor és irónia) befogadása. A befogadói horizont tágítása: a szerzők alkotásmódjának jellemzői, a romantikus ábrázolásmód sajátosságai és a romantikus szövegek jellemző műfaji változatai.</p>	
Az angolszász romantika	
A francia romantika	
A német romantika	
Az orosz romantika	
A lengyel romantika	
Tudományos élet a 19. század második felében	
Katona József, a magyar nemzeti dráma	
Vörösmarty Mihály	
Petőfi Sándor	
Jókai Mór	
Kemény Zsigmond	
pl. Térey János: Paulus	
Németh Gábor: Egy mormota nyara	
Szívlapát (antológia)	
Krusovszky Dénes: Akik már nem leszünk sosem	
Bereményi Géza: A magyar Copperfield	
Darvasi László: Virágzabálók	

Ismeretek, fejlesztési feladatok

A két tanév során a szaktanárok döntése alapján több alkalommal megvalósított, projektalapú tevékenység. A tantárgyi koncentráció tervezett megvalósulása mellett a diákok önálló, kooperatív és csoportban végzett munkafolyamataira épül. Tartalmát és pontos időkereteit mindig az osztály humán és művészeti tárgyait oktató szaktanárok döntenek el közösen.

Jelen tanterv a 2020/2021-es tanév bejövő évfolyamait érinti. A tanterv kidolgozásakor a felsőbb évfolyamokra a 2013-as helyi tanterv vonatkozik, valamint az érettségi szabályozás még nem elérhető, így a felsőbb évfolyamokra vonatkozó helyi tantervvel később egészül ki.

A helyi tanterv tartalma és struktúrája

A 11-12. évfolyamos helyi tanterv tartalmában és szerkezetében is igyekszik kapcsolódni a 9-10. évfolyamos helyi tantervhez. A középfokú képzési szakasz utolsó két évének központi tartalmi szabályozók által előírt követelményeit, a teljes tananyagtartalom viszonylatában, többféle pedagógiai és szaktárgyi szempontot érvényesítve bontottuk nagyobb altémákra, blokkokra.

Az 5+1 elrendezésű, blokkos tanterv érvényesíti a 2020-as NAT elvárásait, tartalmazza az ehhez igazodó kerettantervek konkrét tartalmi, fogalmi és módszertani követelményeit, illetve igyekszik igazodni az új kimeneti rendszer elvárásaihoz is. Iskolánk pedagógusainak szaktárgyi tapasztalataira alapozva a hagyományos kronologikus elrendezést másodlagosan érvényesítjük, az elrendezés elsődleges szempontjait a témakörök előtt részletezzük. A 11-12. évfolyam tananyagát az alábbi fő témákra bontottuk:

- 1. témakör: Az átmenet irodalma – híd a romantikától a modernitásig*
- 2. témakör: A kispika változatai a magyar és a világirodalomban*
- 3. témakör: Modern magyar életművek egymás tükrében*
- 4. témakör: A moderntől az abszurd drámáig*
- 5. témakör: Portrék a XX. század magyar irodalmából*
- 6. témakör: Érettségi ismétlő blokk a követelményeknek megfelelő rendszerezésben*

Az egyes blokkok tartalmazzák a kerettantervek kötelező és ajánlott szövegeit, valamint néhány, saját tapasztalataink alapján is jól működő egyéb szöveget vagy műalkotást. Az egyértelműség kedvéért az alábbi elrendezést és tipográfiai jelölésrendszert fejlesztettük ki hozzá:

- **FÉLKÖVÉRREL** jelöltük a kerettanterv **TÖRZSANYAG** részében található összes alkotást. Ezeket listáztuk a bal oldali, legszélesebb oszlopban.
- SIMA, minden tipográfiai megoldástól mentes módon jelöltük a kerettanterv **AJÁNLOTT ALKOTÓK, MŰVEIK** részének szövegeit. Ezek egyrészt a táblázat keskenyebb, jobb oldali oszlopában listáztuk, másrészt pedig a blokkok után.
- **KURZÍVAN** jelöltük a kerettanterv által nem, de általunk fontosnak, értékesnek, jól taníthatónak tartott műveket. Ezeket is a táblázat keskenyebb, jobb oldali oszlopában listáztuk.

A mindkét évfolyamon működő fakultációs csoportjaink az alábbi helyi tanterv szerint működnek magasabb óraszámban. 11. évfolyamon ez heti +3 órát, 12. évfolyamon heti +2 órát jelent.

1. témakör: Az átmenet irodalma – híd a romantikától a modernitásig	Órakeret: 50
Vörösmarty és Az ember tragédiája	Kapcsolódási pontok
Arany János életműve	
A realista és a modern nagyepika változatai	
Francia és magyar líra a XIX. század második felében	
Stiliztika	
Ismeretek, fejlesztési feladatok:	
<p>A nyitó blokk feladata kettős. Egyrészt egy sokrétű ismétlés, amely zökkenőmentes átmenetet biztosíthat az évfolyamok között, megalapozva lényegében az egész következő tanév munkáját. Másrészt kilépés a szabályozott, egységes világból a töredezett, egyre inkább individualizálódó világ felé.</p> <p>A témakör fő kérdése, hogy hogyan jutunk el a romantikától a klasszikus modernitásig. Alapvető módszere az összehasonlítás: egyes szerzők különböző pályaszakaszon született műveinek, különböző szövegformák, különböző stílusirányzat jegyeit magán hordozó szövegek az összevetését jelenti.</p> <p>Így kerül terítékre Vörösmarty Mihály és Arany János munkássága, illetve Az ember tragédiája, amelyek jóvoltából a romantikus költő szerepvállalásainak változásai, struktúra és erkölcsi világtrend kapcsolatainak vizsgálata, valamint az ezekhez rendelhető új témák, műfajok, poétikai megoldások megismerése az egyik nagy terület.</p> <p>Emellett kerül sor a realizmus hatásainak vizsgálatára a romantika viszonylatában, társadalom és egyén konfliktusának prózai változatainak feltárására, illetve újfajta narrációs technikák és prózapoétikai eljárások megismerésére, alkalmazására.</p> <p>Végül a francia premodernitás és Ady Endre jóvoltából a költészet és a költő szerepének lírai újraértelmezései a harmadik nagy altéma, amelyen belül fő cél az areferencialitás fogalmának megértése, és a nyelvi megelőzöttség fogalmának és a Nyugat életműveinek előkészítése Vajda János lírai szövegeinek értelmezésével.</p>	
Vörösmarty Mihály: <ul style="list-style-type: none"> - Szózat - Gondolatok a könyvtárban - A merengőhöz - Az emberek - Előszó - A vén cigány 	Kölcsey Ferenc: Himnusz <i>Vörösmarty: A Guttenberg-albumba,</i> Ábránd, Fóti dal <i>Tóth Krisztina: A koravén cigány</i>
Madách Imre: Az ember tragédiája	Biblia teremtéstörténetek <i>Jankovics Marcell: Az ember tragédiája</i>
Arany János: Epika: <ul style="list-style-type: none"> - Toldi estéje Líra: <ul style="list-style-type: none"> - Fiamnak 	Toldi Buda halála (részletek) A nagyidai cigányok (részletek) <i>Bolond Istók (részletek)</i>

<ul style="list-style-type: none"> - Letészem a lantot - Kertben - Epilógus - Kozmopolita költészet - Mindvégig <p>Balladák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ágnes asszony - V. László - Vörös Rébék 	<p>Visszatekintés Az örök zsidó <i>Tóth Krisztina: Kikapcsolom a gépet</i> Őszikék Tamburás öreg úr A tölgyek alatt</p> <p><i>Pál Sándor Attila: Farkas Sándor balladája</i> <i>Orbán János Dénes: Egy ballada redukciója</i> Tetemre hívás Híd-avatás</p>
<p>Francia realizmus</p> <ul style="list-style-type: none"> - Balzac: Goriot apó <p>VAGY</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stendhal: Vörös és fekete 	<p>Tengeri-hántás <i>Szondi két apródja</i></p>
<p>Orosz nagypróza:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nyikolaj Vasziljevics Gogol: A köpönyeg - Fjodor Mihajlovics Dosztojevszkij: Bűn és bűnhődés - Lev Nyikolajevics Tolsztoj: Ivan Iljics halála 	<p>Gustave Flaubert: Bovaryné</p> <p>Nyikolaj Vasziljevics Gogol: Az orr <i>Csehov: A csinovnyik halála</i></p>
<p>Tompa Mihály:</p> <ul style="list-style-type: none"> - A gólyához - A madár fiaihoz 	<p>Tolsztoj: Anna Karenina (részletek)</p>
<p>Francia premoderne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ady Endre: A fekete zongora <p>Charles Baudelaire: A Romlás virágai - Előszó Az albatrosz</p> <p>Paul Verlaine: Őszi chanson Költészetten</p> <p>Arthur Rimbaud: A magánhangzók szonettje</p>	<p><i>Láng Zsolt: Kovács Emma születése (12. fejezet)</i></p> <p><i>Márai Sándor: Halotti beszéd</i></p> <p><i>Théophile Gautier: A Művészet</i> Charles Baudelaire: Egy dög, Kapcsolatok <i>Tóth Krisztina: Őszi sanszok</i></p>
<p>Vajda János: 1</p> <ul style="list-style-type: none"> - Húsz év múlva 	<p>Arthur Rimbaud: A részeg hajó, <i>Kóborlásaim</i> <i>Stéphane Mallarmé: Sóhaj (Szabó Lőrinc VS Weöres Sándor)</i> <i>Oscar Wilde: Les Ballons (Babits VS Kosztolányi)</i></p> <p>Vajda János: Az üstökös, <i>Nádas tavon</i></p>

KÖTELEZŐEN VÁLASZTHATÓ:

Vörösmarty: Magyarország címere, Virág és pillangó, Liszt Ferenchez, Az élő szobor
Arany János: Toldi szerelme (részletek), Széchenyi emlékezete, Sejtelem, A walesi bárdok
Charles Dickens: Twist Olivér
Tim Fywell: Bovaryné
Guy de Maupassant: Gömböc és más történetek
Joe Wright: Anna Karenina
Paul Verlaine: Holdfény
Arthur Rimbaud: Kenyérlesők
Tómpa Mihály: Népdal
Vajda János: A virasztók
Reviczky Gyula: Magamról, Schopenhauer olvasása közben

2. témakör: A kisepika változatai a magyar és a világirodalomban	Órakeret: 42
Mikszáth Kálmán életműve	Kapcsolódási pontok
A XIX. század második felének szerzői	
Magyar és világirodalom, portrék és metszetek egymás tükrében	
Retorika	
<p>Ismeretek, fejlesztési feladatok:</p> <p>Ebben a témakörben a fő hangsúly a szövegértési, szövegelemzési és szövegalkotói készség fejlesztésére kerül. A tanulók képessé válnak egy komplex epikus irodalmi nézőpont elsajátítására és annak alkalmazására.</p> <p>A témakörben szereplő írók különböző narrációs technikáját és egyéni stílusát a tanulók meg tudják különböztetni. A nyelvi blokkban szereplő retorikai alapfogalmak, érvelési technikák, beszédírási stratégiák megismerése után a diákok kulturált vita keretében tudnak állást foglalni és érveket felsorakoztatni a témakörben megismert művekben szereplő erkölcsi problémák mellett vagy ellen.</p> <p>A magyar prózatörténet és epikus irodalom áttekintése, és a Jókai-hagyomány felelevenítése után Mikszáth, Krúdy, Móricz és Kosztolányi narrációs technikáját vizsgálják a diákok a felsorolt műveken keresztül.</p> <p>Az elbeszélő szövegek közös órai feldolgozása során nem csak a romantika és realizmus találkozását, hanem a narrációtechnikai és esztétikai sajátosságokat is értelmezik és elemzik a diákok. Kosztolányi vitái kortársaival újabb kapcsolódási pontként szolgálnak a retorika tanításához.</p> <p>A történelem és magánember ábrázolásának vizsgálata nem csak Kosztolányinál, de Mikszáth külön alakjainál, Thomas Mann karaktereinél, Kafkánál és Örkénynél is megtörténhet, ezeket párhuzamba vagy szembe állítva.</p> <p>Művelődéstörténeti áttekintés, a stílusok egyidejűségének, az olvasóközönség átalakulásának a film és más médiumok vizsgálata Mikszáth, Gárdonyi, Krúdy és Móricz művein keresztül, a feltüntetett filmek részleteinek segítségével.</p> <p>A népi urbánus vita bemutatása, metszet az irodalmi szociográfia alkotóinak munkáiból. Érdekes szembeállítani, egymás tükrében megmutatni Illyés: Puszták népe és Márai: Egy polgár vallomásai kötetekből részleteket.</p> <p>Karinthy: Így írtok ti szövegeinek összehasonlító elemzése téma, motívum, műfaj és forma alapján.</p>	
Mikszáth Kálmán (A jó palócok, Tót atyafiak) <ul style="list-style-type: none"> - Az a fekete folt - Bede Anna tartozása - A bágyi csoda - Beszterce ostroma 	Tímár Zsófi özvegye Hova lett Gál Magda Szegény Gélyi János lovai Zsurzs Éva: A fekete város
Gárdonyi Géza <ul style="list-style-type: none"> - Az én falum (részletek) - A láthatatlan ember (részlet) 	Az Isten rabjai (részlet) Mihail Bulgakov: Vladimir
Gozsdu vagy Csáth vagy Petelei vagy Bródy novellái	Bortko: A Mester és Margarita
Thomas Mann <ul style="list-style-type: none"> - Tonio Kröger vagy - Mario és a varázsló 	vagy Bulgakov: A Mester és Margarita
Krúdy Gyula	

<ul style="list-style-type: none"> - Szindbád - A hídon - Negyedik út vagy Szindbád útja a halálnál - Ötödik út 	<p>Huszárik Zoltán: Szindbád George Orwell: 1984 (részletek) <i>Michael Radford: 1984</i></p>
<p>Móricz Zsigmond</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tragédia - Úri muri 	<p>Judith és Eszter Barbárok Tündé kert (részlet)</p>
<p>Szabó Dezső</p> <ul style="list-style-type: none"> - Feltámadás Makucskán 	<p>Az elsodort falu (részletek)</p>
<p>Kosztolányi Dezső</p> <ul style="list-style-type: none"> - Esti Kornél: Tizennyolcadik fejezet 	<p>Esti Kornél kalandjai... Az utolsó felolvasás A fürdés A kulcs <i>Esterházy Péter: Esti Kornél tolvaja</i></p>
<p>Karinthy Frigyes</p> <ul style="list-style-type: none"> - Találkozás egy fiatalemberrel - Így írtok ti (részletek) 	<p>Tanár úr, kérem (részletek) Utazás a koponyám körül (részlet) Előszó Szerb Antal: Budapesti kalauz marslakók számára, Utas és holdvilág (részlet)</p>
<p>Franz Kafka</p> <ul style="list-style-type: none"> - Az átváltozás 	<p>Franz Kafka: A per (részletek)</p>
<p>Illyés Gyula</p> <ul style="list-style-type: none"> - Puszták népe (részlet) 	<p><i>Márai Sándor: Egy polgár vallomásai (részlet) (népi-urbánus)</i> Sinka István: Fekete bojtár vallomásai Csoóri Sándor: Tudósítás a toronyból, Anyám fekete rózsá, Anyám szavai</p>
<p>Wass Albert</p> <ul style="list-style-type: none"> - Adjátok vissza a hegyeimet! - Üzenet haza 	<p>Koltay Gábor: Adjátok vissza a hegyeimet! Wass Albert: A funtineli boszorkány (részlet)</p>
<p>Örkény István</p> <ul style="list-style-type: none"> - Egyperces novellák (részletek) 	
<p>Szabó Magda</p> <ul style="list-style-type: none"> - Az ajtó 	<p>Szabó István: Az ajtó <i>Az őz</i></p>

3. témakör: Modern magyar életművek egymás tükrében	Órakeret: 66
Kultúrtörténeti bevezető	
Herczeg Ferenc életműve	
Ady Endre életműve	
Babits Mihály életműve	
Kosztolányi Dezső életműve	
József Attila életműve	
A nyelv és a gondolkodás, nyelvtípusok	
<p>Ismeretek, fejlesztési feladatok:</p> <p>A témakör tananyaga az új kimeneti szabályozáshoz igazodva az érettségi <i>Életművek a magyar irodalomból. Kötelező szerzők</i> 1. témakörének öt, egy korban alkotó magyar szerzőjét tartalmazza. A témakör legfontosabb feladata komplett pályaművek feldolgozásának elsajátítása, módszere pedig az összehasonlítás.</p> <p>Fontos részfeladat a klasszikus modern költészet főbb irányzatainak, programjainak felidézése, a korszak programadó verseinek értelmezése, poétikai-retorikai elemzése. Az egyes életművek főbb sajátosságainak megismerése a törzsanyagban megjelölt művek elemzésével, egymás tükrében való vizsgálatával összekötve. Világkép és műfajok, kompozíciós, poétikai és retorikai megoldások összefüggéseinek felismertetése, a művekben megjelenő esztétikai, lét- és történelemfilozófiai kérdések és válaszok értelmezése, valamint egyes műfaji konvenciók jelentéshordozó szerepének felismerése. Emellett téma a Nyugat születése, jelentőségének tudatosítása, az egyes szerzők irodalmi munkásságának – esetenként kultuszának – feltérképezése is. Az írói szerep és a lírai én fogalmak használatának megszilárdítása, valamint annak vizsgálata, hogy az életutak meghatározó tényei hogyan függnek össze a pályaképekkel és a kor társadalmi-történelmi viszonyaival.</p> <p>Végül feladat az életművek helyének tisztázása saját kora szellemi életében (vitáik és kapcsolataik kortársaikkal), és az utóéletük, a kultuszok születésének és az életművek XX. századi recepciójának tanulmányozása.</p>	
<p>Kultúrtörténeti bevezető</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Kávéházi kultúra a századeleji Budapesten vagy Budapest akkor és most ● Duk-duk affér (Herczeg Ferenc, Ady Endre, Juhász Gyula) ● Babits-József Attila vita ● Karinthy-Kosztolányi barátság 	<p><i>Térey János: Átkelés Budapesten (részletek)</i> <i>Péczy Dóra (szerk.): Budapest off (részletek)</i></p>

<p>Herczeg Ferenc életműve</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Az élet kapuja ● Fekete szüret a Badacsonyon ● Bizánc (dráma) 	<p>A hét sváb (részlet) Kék róka (részlet)</p>
<p>Ady Endre életműve</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Góg és Magóg fia vagyok én... ● Héja-nász az avaron ● Harc a Nagyúrral ● Új vizeken járok ● Az ős Kaján ● A Sion-hegy alatt ● Az Úr érkezése ● Kocsi-út az éjszakában ● Emlékezés egy nyár-éjszakára ● Őrizem a szemed 	<p>A Tisza-parton Lédával a bálban Vér és arany Sem utódja, sem boldog őse... Az eltévedt lovas Elbocsátó szép üzenet Sípja régi babonának Köszönöm, köszönöm, köszönöm Ember az embertelenségben A Hortobágy poétája Párisban járt az Ősz</p>
<p>Babits Mihály életműve</p> <ul style="list-style-type: none"> ● In Horatium ● A lírikus epilógja ● Esti kérdés ● Jobb és bal ● Mint különös hírmondó... ● Ősz és tavasz közt ● Jónás könyve; Jónás imája 	<p>A Danaidák Húsvét előtt Örök kék ég a felhők mögött (részlet) Ádáz kutyám A gazda bekeríti házát Csak posta voltál Balázsolás A gólyakalifa (részlet) Cigány a siralomházban</p>
<p>Kosztolányi Dezső életműve</p> <ul style="list-style-type: none"> ● A szegény kisgyermek panaszai (részletek: Mint aki a sínek közé esett..., Azon az éjjel, Anyuska régi képe) ● Boldog, szomorú dal ● Őszi reggeli ● Halotti beszéd ● Hajnali részegség ● Édes Anna 	<p>Számadás Vörös hervadás Októberi táj Marcus Aurelius Esti Kornél éneke Esti Kornél kalandjai...; Az utolsó felolvasás A fürdés A kulcs <i>Káin</i></p> <p>Kosztolányi Dezső: Pacsirta Ranódy László: Pacsirta Esti Kornél novellák <i>Tóth Krisztina: Készenléti dal</i> <i>Esterházy Péter: Esti (részletek)</i></p>

<p>József Attila életműve</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Nem én kiáltok ● Reménytelenül ● Holt vidék ● Óda ● Flóra ● Kései sirató ● A Dunánál ● Tudod, hogy nincs bocsánat ● Nem emel föl ● (Karóval jöttél...) 	<p>Szegényember balladája Medáliák (részlet) Istenem Tiszta szívvel Áldalak búval, vigalommal Tedd a kezed Téli éjszaka Eszmélet Levegőt! Kész a leltár Gyermekké tettél Születésnapomra Nagyon fáj (Talán eltűnök hirtelen...) (Íme, hát megleltem hazámat...)</p>
<p>Általános nyelvi ismeretek – a nyelv és a gondolkodás, nyelvtípusok</p> <ul style="list-style-type: none"> ● A nyelv és a beszéd, a nyelv mint változó rendszer ● A nyelv és gondolkodás, a nyelv és megismerés ● A beszéd mint cselekvés ● A nyelvcsaládok és nyelvtípusok 	<p>A nyelv szerepe a világról formált tudásunkban, gondolkodásunk alakításában.</p> <p>A nyelv szerepe a memória alakításában.</p>

4. témakör: A moderntől az abszurd drámáig	Órakeret: 24
Drámatörténeti áttekintés: Szophoklészől Csehovig	Kapcsolódási pontok
A modern polgári dráma	
Az epikus és az abszurd dráma	
Metszetek a magyar dráma irodalomból	
Pragmatika	
Ismeretek, fejlesztési feladatok:	
<p>A tananyagot ebben a témakörben elsődlegesen a szövegek megformálásának módja szerint gyűjtöttük össze, tehát kizárólag drámai szövegek szerepelnek itt. A fő cél a dialogikus szövegszerveződés, a jelenbeli viszonyváltás mentén létrejövő műalkotás lírai és epikus szövegektől való különbözőségeinek megértése.</p> <p>A blokk egy drámatörténeti áttekintéssel kezdődik, ahol az előző tanévek különböző korszakainak kötelező szövegei az órai tevékenység tárgyai. A felidézés, rendszerezés mellett kreatív alkotás és drámajáték alkalmazása, kapcsolódási pontok feltárása, illetve az intertextualitás jelenségének vizsgálata szövegrészletek összehasonlító elemzésével.</p> <p>Az ismétlődő blokk után a törzsanyagban megnevezett, XIX. és XX. századi drámai művek vagy műrészletek feldolgozását javasoljuk. Ennek része kell legyen az újabb dramaturgiai eljárások megismerése, elemzése, újraalkotása, a drámai művekben a befogadó elé tárt társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok felismerése, megfogalmazása, megértése, illetve a drámaiatlanodás folyamatának megértése.</p> <p>A témakör fontos hozadéka lehet a kortárs magyar színházi világ megismerése.</p>	
Drámatörténeti áttekintés - szemelvények:	<p>Szophoklész: Oidipusz király Arisztophanész: Lysistrate (Arany János fordítása) Euripidész: Médeia (Rakovszky Zsuzsa fordítása) Shakespeare: Rómeó és Júlia Shakespeare: Szentivánéji álom (részletek) Preraffaelita Testvériség Shakespeare-képei</p> <p>Csehov: Három nővér</p> <p>Ken Kesey/Milos Forman: Száll a kakukk fészkére Stanley Kubrick: Dr. Strangelove</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Az antik dráma: <ul style="list-style-type: none"> - Szophoklész: Antigoné - A reneszánsz dráma: <ul style="list-style-type: none"> - Shakespeare: Hamlet - A klasszicista dráma: <ul style="list-style-type: none"> - Molière: Tartuffe - A magyar dráma kezdetei: <ul style="list-style-type: none"> - Katona József: Bánk bán - Vörösmarty Mihály: Csongor és Tünde - Madách Imre: Az ember tragédiája 	
A modern polgári dráma:	
<ul style="list-style-type: none"> - Ibsen: Nóra VAGY A vadkacsa - Csehov: Sirály VAGY Ványa bácsi 	
Az epikus és az abszurd dráma:	
<ul style="list-style-type: none"> - Brecht: Koldusopera VAGY Kurázi mama - Beckett: Godot-ra várva VAGY Dürrenmatt: A fizikusok VAGY A nagy Romulus 	
Metszetek a magyar dráma irodalmából:	
<ul style="list-style-type: none"> - Örkény István: Tóték 	

- Szabó Magda: Az a szép fényes nap	<i>Csehov: A 6-os számú kórterem</i>
Pragmatika: <ul style="list-style-type: none"> - A nyelv működése a beszélgetés, társalgás során - A társalgás udvariassági formái - A beszédaktus - Grice együttműködési maximái (mennyiségi, minőségi, viszony, mód) - A pragmatika mint a nyelvre irányuló funkcionális nézőpont 	<p>Fábri Zoltán: Isten hozta, őrnagy úr!</p> <p><i>Gordon közléssorompói és az értő figyelem eszközei</i></p>

KÖTELEZŐEN VÁLASZTHATÓ:

Franco Zeffirelli: Romeo és Júlia, Hamlet
Jean Racine: Phaedra (részlet)
Pierre Corneille: Cid (részlet)
Arthur Miller: Az ügynök halála
Volker Schlöndorff: Az ügynök halála
Szabó Magda: A macskák szerdája
Sütő András: Advent a Hargitán
Csurka István: Házmestersirató
Gyurkovics Tibor: Nagyvizit
Németh László: A két Bolyai (részlet)

5. témakör: Portrék a XX. század magyar irodalmából	Órakeret: 50
Nyelvváltozatok	Kapcsolódási pontok
Lírai metszetek	
Egymás tükrében - határon belül és kívül	
Holokauszt-emlékezetek	
Totalitárius rendszerek tükre az irodalomban	
<p>Ismeretek, fejlesztési feladatok:</p> <p>A blokk fő célja egyrészt egy művelődéstörténeti kitekintés: a stílusok egyidejűségének, az olvasóközönség átalakulásának, az irodalmi elbeszélés, a film és más médiumok kapcsolatának vizsgálata. Másrészt pedig történelmi sorskérdések vizsgálata a törzsanyag szerzőinek műveiben. Feladat a magyar nyelvhez, a magyarsághoz fűződő viszonyt ábrázoló szövegek olvasása, a művek közös értelmezése az elbeszéléselemzés alapfogalmainak segítségével. Világkép és műfajok, kompozíciós, poétikai és retorikai megoldások összefüggéseinek felismertetése, a szépirodalmi szövegekben megjelenített értékek, erkölcsi kérdések, motivációk, magatartásformák értelmezése. Társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok, kérdésfelvetések történelmi, szellemtörténeti háttérének feltárása, a művek történeti nézőpontú megközelítése, a megjelenő esztétikai, lét- és történelemfilozófiai kérdések és válaszok értelmezése.</p> <p>Az alkotók irodalomtörténeti helyének, szerepének vizsgálata, a század irodalmi törekvéseinek, sajátosságainak, írói-költői csoportjainak megismerése. A lírai beszédmód változatainak értelmezése; a korszakra és az egyes alkotókra jellemző beszédmódok feltárása, néhány jellegzetes alkotás összevetése. A líra sokfélesége: párhuzamos és versengő költészeti hagyományok bemutatása. A választott XX. századi szerzők szerepének megismerése a magyar irodalomban.</p> <p>Történelmi traumák, nemzeti sorsfordító pillanatok ábrázolásának tanulmányozása. Az egyén és közösség viszonyának kérdései lírai és prózai alkotásokban.</p>	
<p>Nyelvváltozatok - A nyelv rétegződése, nyelvjárások, nyelvi tervezés, nyelvi norma</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Anyanyelvünk rétegződése I.- A köznyelvi változatok, a csoportnyelvek és rétegnyelvek ● Anyanyelvünk rétegződése II.- A nyelvjárások és a nyelvi norma ● Nyelvünk helyzete a határon túl ● Nyelvi tervezés, nyelvpolitika, nyelvművelés 	<p>Az adott nyelvjárási terület és a nyelvi norma eltérései.</p>

<p>Lírai metszetek - bevezetés: A világirodalom modernista lírájának nagy alkotói, alkotásai</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Expresszionizmus, szürrealizmus, egyéb avantgárd irányzatok ● Guillaume Apollinaire: A megbezett galamb és a szökőkút ● Filippo Tommaso Marinetti: Óda egy versenyautomobilhoz ● Thomas Stearns Eliot: A háromkirályok utazása (részlet) 	<p>Thomas Stearns Eliot: Macskák (részlet)</p> <p>Gottfried Benn: Kék óra</p> <p>Federico García Lorca: Alvajáró románc, Kis bécsi valcer</p>
<p>Lírai metszetek: a Nyugat alkotói</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Juhász Gyula: Tiszai csönd, Anna örök ● Tóth Árpád: Esti sugárkoszorú, Lélektől lélekgig, Isten oltókése ● Szabó Lőrinc: Semmiért egészen, Mozart hallgatása közben 	<p>Juhász Gyula: Halotti beszéd, Utolsó vacsora, Szerelem</p> <p>Tóth Árpád: Kisvendéglőben, Elégia egy rekettveborkorhoz, Jó éjszakát, Álarcosan</p> <p>Szabó Lőrinc: Kalibán, Dsuang Dszi álma, Különbéke, Tücsökzene (részletek)</p>
<p>Lírai metszetek: Klasszikus és avantgárd kísérletek a 20. században</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Kassák Lajos: A ló meghal a madarak kirepülnek (részlet) ● Weöres Sándor: Rongyszőnyeg (részletek: 4., 99., 127.) ● Nemes Nagy Ágnes: A fák, Kiáltva, Ekhnáton éjszakája ● Nagy László: Ki viszi át a szerelmet, Adjon az Isten ● Kányádi Sándor: Fekete-piros, Halottak napja Bécsben, Sörény és koponya (részletek), Valaki jár a fák hegyén 	<p>Márai Sándor: Mennyből az angyal Halotti beszéd</p> <p>Weöres Sándor: Psyché (részletek)</p> <p>Nagy László: Gyöngyszoknya (részletek), Himnusz Minden időben, Csodafiú szarvas, Tűz</p> <p>Kányádi Sándor: Dél keresztje alatt, Csángó passió, Hiúság, Kuplé a vörös villamosról</p>
<p>Egymás tükrében - határon belül és kívül</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Bevezető: Vértó Magyarország, (szerk.: Kosztolányi Dezső), Lyka Károly: Magyar művészet - magyar határok (részletek) ● Juhász Gyula: Trianon ● Dsida Jenő: Nagycsütörtök, Arany és kék szavakkal ● Reményik Sándor: Halotti beszéd a hulló leveleknek, Eredj, ha tudsz (részletek) ● Áprily Lajos: Tavasz a házsongárdi temetőben, Március 	<p>Babits Mihály: A repülő falu</p> <p>Schöpflin Aladár: Pozsonyi diákok (részlet)</p> <p>Krúdy Gyula: Az utolsó garabonciás</p>

	<p>Dsida Jenő: Psalmus Hungaricus</p> <p>Reményik Sándor: Ahogy lehet</p> <p>Áprily Lajos: Holló-ének, Kolozsvári éjjel</p>
<p>Holokauszt-émlékezetek</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tadeusz Borowski: Kővilág • Radnóti Miklós: Járkálj csak halálraítélt, Hetedik ecloga, Erőltetett menet, Razglednicák • Szép Ernő: Emberszag (részletek) • Pilinszky János: Halak a hálóban, Apokrif, Négysoros 	<p>Radnóti Miklós: Első ecloga, <i>Negyedik ecloga</i>, Tétova óda, Nem bírta hát..., Levél a hitveshez, Töredék, A la recherche</p> <p>Pilinszky János: Harbach 1944, Agonia christiana, Nagyvárosi ikonok</p> <p><i>Elie Wiesel: Az éjszaka (részletek)</i></p> <p>Irodalom és film:</p> <p>Kertész Imre: Sorstalanság (részletek)</p> <p>Koltai Lajos: Sorstalanság</p> <p>Roberto Benigni: Az élet szép</p>
<p>Totalitárius rendszerek tükre az irodalomban</p> <ul style="list-style-type: none"> • Illyés Gyula: Egy mondat a zsarnokságról • Tandori Dezső: Horror, Töredék Hamletnek, Táj két figurával, Egy talált tárgy megtisztítása • Gyóni Géza: Csak egy éjszakára • Nagy Gáspár: Öröknyár: elmúltam 9 éves, A Fiú naplójából • Faludy György: Kihallgatás 	<p><i>Ottlik Géza: Iskola a határon (részletek)</i></p> <p><i>Dragomán György: A fehér király (részletek)</i></p> <p><i>Bodor Ádám: Sinistra körzet</i></p> <p>Irodalom és film:</p> <p><i>Bacsó Péter: A tanú</i></p> <p><i>Fábri Zoltán: Az ötödik pecsét</i></p> <p>Irodalom és színház:</p> <p><i>Székely János: Caligula helytartója</i></p> <p>Irodalom és film</p> <p>Gothár Péter: Megáll az idő Szilágyi Andor: Mansfeld</p> <p>Alekszandr Iszajevics Szolzsenyicin: Gulág szigetcsoport (részlet)</p> <p>Albert Camus: A magyarok vére (részlet)</p>

KÖTELEZŐEN VÁLASZTHATÓ:

- Kós Károly: Varjú-nemzetség (részlet)
- Nyirő József: Madéfalvi veszedelem (részlet)
- Gion Nándor: A kárókatona még nem jöttek vissza
- Kovács Vilmos: Holnap is élünk
- Gyóni Géza: Magyar katonák dala, Alexis levele Alexandrához
- Polcz Alaine: Asszony a fronton

6. témakör: Érettségi ismétlő blokk a követelményeknek megfelelő rendszerezésben	Órakeret: 12
<p>A gimnáziumi tananyag rendszerezését és az érettségi felkészülés zárását tartalmazza ez a javasolt, összefoglaló szakasz. Mivel az előző években a klasszikus irodalomtörténeti szemlélettől, így a hivatalos kerettantervi struktúrától is kissé eltávolodva - inkább tematikusan, nem kronologikusan rendszereztük a középiskolás tananyagot, a feldolgozandó szöveganyagokat, a szerzők egymásutánosságát - itt, az érettségi előtt összegző szakaszban az irodalomtörténeti korszakoknak megfelelően gondoljuk újra az érettségi követelmények között megjelenő anyagot.</p> <p>Az érettségihez elvárt ismeretek, kompetenciák részletes leírását az érettségi részletes vizsgakövetelmények tartalmazzák. Azokat fókuszálva javasoljuk az utolsó szakaszban a tudásanyag rendezését és az írásbeli és szóbeli érettségi felkészülésének lezárását. Az egyes irodalomtörténeti korokhoz kapcsolódó anyagrészek és a nyelvi témakörök ismétlő áttekintése lehetőséget ad a szövegértés és az írásbeli-, szóbeli szövegalkotás, a fogalomhasználat kompetenciák gyakorlására, ezzel párhuzamosan a nyelvi és irodalmi témakörök alapján kijelölt tételek kidolgozására.</p> <p>A teljes anyagból a szaktanárok az érettségi követelmények alapján és az adott osztály kijelölt érettségi anyagának ismeretében válogathatnak.</p>	
Az irodalomtörténet nagyobb korszakainak és az érettségi követelményrendszernek témakörei	
1. Az antikvitás irodalma	
Szophoklész egy műve (7. Színház és dráma)	
2. Biblia	
műfajok, témák, motívumok (6. Művek a világirodalomból)	
3. A középkor irodalma	
-	
4. A reneszánsz irodalma	

Shakespeare egy műve (7. Színház és dráma)

Janus Pannonius (2. Szerzők, művek a régi magyar irodalomból)

Balassi Bálint (2. Szerzők, művek a régi magyar irodalomból)

A reformáció vallásos irodalma, az anyanyelvű kultúra születése (2. Szerzők, művek a régi magyar irodalomból)

5. A barokk irodalma

Zrínyi Miklós (2. Szerzők, művek a régi magyar irodalomból)

Mikes Kelemen (2. Szerzők, művek a régi magyar irodalomból)

A magyar barokk irodalma (2. Szerzők, művek a régi magyar irodalomból)

A kuruc kor lírája (2. Szerzők, művek a régi magyar irodalomból)

6. A felvilágosodás korának irodalma

Moliere (7. Színház és dráma)

Csokonai Vitéz Mihály (2. Szerzők, művek a régi magyar irodalomból)

Berzsenyi Dániel (3. Portrék, metszetek, látásmódok...)

7. A romantika irodalma

Választható művek a világirodalomból (6. Művek a világirodalomból)

Katona József: Bánk bán (7. Színház és dráma)

Kölcsey Ferenc (3. Portrék, metszetek, látásmódok...)

Vörösmarty Mihály (1. Életművek a magyar irodalomból)

Petőfi Sándor (1. Életművek a magyar irodalomból)

Arany János (1. Életművek a magyar irodalomból)

Jókai Mór (1. Életművek a magyar irodalomból)

Madách Imre: Az ember tragédiája (7. Színház és dráma)

8. A klasszikus modernség irodalma

A századfordulós modernség a világirodalomban (6. Művek a világirodalomból)

Mikszáth Kálmán (1. Életművek a magyar irodalomból)

Gárdonyi Géza (3. Portrék, metszetek, látásmódok...)

Egy 19. századi dráma/Ibsen, Csehov (7. Színház és dráma)

Ady Endre (1. Életművek a magyar irodalomból)

Krúdy Gyula (3. Portrék, metszetek, látásmódok...)

Móricz Zsigmond (3. Portrék, metszetek, látásmódok...)

Babits Mihály (1. Életművek a magyar irodalomból)

Kosztolányi Dezső (1. Életművek a magyar irodalomból)

Juhász Gyula (3. Portrék, metszetek, látásmódok...)

Tóth Árpád (3. Portrék, metszetek, látásmódok...)

Karinthy Frigyes (3. Portrék, metszetek, látásmódok...)

Herczeg Ferenc (1. Életművek a magyar irodalomból)

9. A 20. század és a modern/későmodern irodalma

Avantgárd a világirodalomban (6. Művek a világirodalomból)

Szabó Lőrinc (3. Portrék, metszetek, látásmódok...)

Illyés Gyula (3. Portrék, metszetek, látásmódok...)

József Attila (1. Életművek a magyar irodalomból)

Radnóti Miklós (3. Portrék, metszetek, látásmódok...)

Weöres Sándor (3. Portrék, metszetek, látásmódok...)

Szabó Magda (3. Portrék, metszetek, látásmódok...)

Pilinszky János (3. Portrék, metszetek, látásmódok...)

Nagy László (3. Portrék, metszetek, látásmódok...)

Örkény István (7. Színház és dráma)

Márai Sándor (3. Portrék, metszetek, látásmódok...)

Áprily Lajos (4. Metszetek a határontúli irodalomból)

Dsida Jenő (4. Metszetek a határontúli irodalomból)

Reményik Sándor (4. Metszetek a határontúli irodalomból)

Tamási Áron (4. Metszetek a határontúli irodalomból)

Wass Albert (4. Metszetek a határontúli irodalomból)

10. Betekintés a kortárs irodalomba

Kortárs műalkotás – legalább egy szerző néhány műve, műrészletek, memoriterek, elemzések (5. Művek a kortárs magyar irodalomból)

Egy 20. századi magyar dráma (7. Színház és dráma)

Sütő András (4. Metszetek a határontúli irodalomból)

Kányádi Sándor (4. Metszetek a határontúli irodalomból)

Kovács Vilmos (4. Metszetek a határontúli irodalomból)

+1 Az irodalom határterületei vagy regionális irodalom

Egy jelenség vagy szerző vagy műfaj vagy műalkotás elemző bemutatása a lehetséges témák egyikéből.

Magyar nyelv témakörei

1. Kommunikáció

A nyelv mint kommunikáció

Pragmatika

Nyelvi és vizuális kommunikáció

A kommunikáció működése

Személyközi kommunikáció

A tömegkommunikáció

2. A magyar nyelv története

A nyelv mint történeti képződmény

A magyar nyelv rokonsága

Nyelvtörténeti korszakok

A magyar nyelv szókészletének alakulása

3. Ember és nyelvhasználat

Ember és nyelv

Jelek és jelrendszerek

Általános nyelvészet

Nyelvváltozatok

Nyelv és politika, nyelvművelés

4. A nyelvi rendszer

A nyelv mint jelrendszer

Hangtan

Alaktan és szótan

A mondat szintagmatikus szerkezete

Mondattan

5. A szöveg

A szöveg és a kommunikáció
A szöveg szóban és írásban
A szöveg szerkezete és jelentése
Szövegértelmezés
Az intertextualitás
A szövegtípusok

6. A retorika alapjai

A nyilvános beszéd
Érvelés, megvitátás, vita

7. Stílus és jelentés

Szóhasználat és stílus
A szójelentés
Stílus eszközök
Stílusréteg, stílusváltozat

8. Digitális kommunikáció

A digitális kommunikáció ismérvei
A digitális kommunikáció társadalmi aspektusai
Digitális szövegtípusok
Digitális szemléltetés
Az elektronikus írásbeliség és a világháló hatása a szövegre, szövegek a médiában

E osztály

0. évfolyam

Éves óraszám: 36 óra

A magyar nyelv és irodalom tantárgy a nyelvi előkészítő osztály nulladik évfolyamán összesen heti egy órában jelenik meg, így a magyar nyelv és irodalom egymással szoros egységet alkotva szerepel az évfolyam helyi tantervében. A 0. év célja a tanulók nyelvhasználatának tudatosítása, az idegen nyelvekkel való kapcsolatok azonosítása és értelmezése, valamint a különböző szövegfeldolgozási módok elsajátítása, a publicisztikai, tudományos és szépirodalmi szövegtípusok sajátosságainak tudatosítása. Emellett a tanulók alapvető ismereteket szereznek számos szépirodalmi műfaj alapfokú elemzésének lehetőségeiről többségében kortárs irodalmi alkotásokon keresztül. Az évfolyamon kialakított irodalmi látásmód elősegíti további szépirodalmi alkotások elemzését a középiskola felsőbb évfolyamaiban, amelyekben a négy évfolyamos tantervet követi az osztálytípus.

A tematikai egységek javasolt sorrendje:

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	1. Hétköznapi és irodalmi szövegek – tanulási módszerek	Javasolt óraszám: 6 óra
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az írott szöveg értő olvasásának fejlesztése, a szöveg információinak feldolgozása és elsajátítása, a szövegegységek szerepének tudatosítása. A tanulási képesség fejlesztése különböző szövegtípusok és módszerek segítségével. A problémamegoldó gondolkodás és a kritikai gondolkodás fejlesztése az élethosszig tartó tanulás jegyében. A kritikai gondolkodás és a felelősségérzet fejlesztése elektronikus, internetes szövegtípusok hitelességének, megbízhatóságának vizsgálata, az internetes szövegek adta nyilvánosság etikai, jogi kérdéseinek értelmezése során.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A szövegértés és a kritikai gondolkodás fejlesztése a pedagógus által szabadon választott kortárs szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegek feldolgozása során (cím, bekezdés, kulcsszó, tételmondat, a szövegegységek szerepe, kivonat, összefoglalás, az információ hitelessége). A tanulás különböző módszereinek elsajátítása a pedagógus által szabadon választott szövegekkel: vázlatírás (ágrajzos és hagyományos vázlat, fűrtábra, gondolattérkép), memóriagyakorlatok (szókartyák, emlékeztető kép, páros és csoportos tanulás), kollaborációs felületek (közös dokumentum, faliújság szerkesztése).		<i>Idegen nyelv:</i> szövegfeldolgozás <i>Informatika:</i> hitelesség, kollaborációs felületek alkalmazása <i>Minden tantárgy:</i> tanulási módszerek, szövegértés
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegkohézió: cím, bekezdés, témamegjelölés, bevezetés, kifejtés, összegzés, lezárás, kulcsszó, tételmondat; ágrajzos és hagyományos vázlat, fűrtábra	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	2. Stilisztika és jelentéstan	Javasolt óraszám: 8 óra
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A különböző nyelvi és nem nyelvi jelek, valamint a stilisztikai kifejezőeszközök értelmezésének és tudatos használatának fejlesztése. A másodlagos jelentés felismerése hétköznapi és irodalmi szövegekben.</p> <p>A kritikai gondolkodás fejlesztése: a helyesírási normától való eltérés stilisztikai hatásának felismerése.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A jelek csoportosítási lehetőségeinek megismerése (motivált és nem motivált jel, nyelvi és nem nyelvi jel, vizuális jel), jeltest és jelentés összefüggéseinek tudatosítása.</p> <p>A szótárhasználat alapelveinek tudatosítása (egy- és többnyelvű szótárak funkcionális alkalmazása, internetes szótárak), szócikkek írása.</p> <p>Hangalak és jelentés viszonyának vizsgálata lírai művek értelmezése során (pl. szabadon választott idegen nyelvű szépirodalmi művek különböző fordításai, halandzsaversek).</p> <p>Szóképek, alakzatok szerepének vizsgálata lírai művekben, kreatív írási gyakorlatok.</p> <p>A mondat szó szerinti és pragmatikai jelentésének felismertetése, az elsődleges és másodlagos jelentés megkülönböztetése, értelmező elemzése kortárs kisépikai művekben.</p> <p>A helyesírási normától való eltérés stilisztikai hatásának felismerése, értelmezése kortárs szépirodalmi szövegek segítségével (pl. Sárbogárdi Jolán: A test anyyala).</p> <p>Helyesírási szótárak, elektronikus helyesírás-ellenőrző programok szerkezetének és működésének megismerése, használatuk az iskolai és a mindennapi szövegalkotásban.</p>		<p><i>Informatika:</i> jelrendszerek, online szótárak, helyesírás-ellenőrző programok ismerete, használat.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	<p>motivált és nem motivált jel, nyelvi és nem nyelvi jel, vizuális jel; elsődleges és másodlagos jelentés, jelkép, stílus; szókép, alakzat; nyelvi norma, szótár, címszó, szócikk, definíció, nyelvi regiszter</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	3. A nyelv szerkezeti felépítése	Javasolt óraszám: 7 óra
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A nyelvtípusok elemző áttekintése révén az analitikus és a kontrasztív gondolkodás, a nyelvi tudatosság fejlesztése.</p> <p>Az előzetes grammatikai ismeretek ismételése, rendszerezése: a nyelvi szintek elemző áttekintése. A nyelvhasználat és a mesterséges szabályrendszerek korlátainak tudatosítása a nyelvtípusok és a szófaji rendszer kritikai elemzése során.</p> <p>A nyelvi elemek értő használatának és a kapcsolódó helyesírási ismeretek alkalmazásának fejlesztése.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A nyelvtípusok szerkezeti jellemzőinek megismerése, az egyes nyelvek osztályozási lehetőségeinek vizsgálata. A tanult idegen nyelvek és a magyar nyelv mondatszerkesztésének összevetése. A mondat szerkesztettség és mondatfajta szerinti típusai. A helyes mondatszerkesztés a gyakorlatban, a szórend szerepének vizsgálata a magyar nyelvben és a tanult idegen nyelvekben.</p> <p>A szavak szófaji rendszerbe sorolásának kritériumai (a mondatrészek, a szó szerkezetek és a hozzájuk kapcsolódó alaktani sajátosságok) és összehasonlításuk a tanult idegen nyelvi szófaji rendszerrel.</p>		<p><i>Idegen nyelvek:</i> a tanult idegen nyelv alaktani szerkezete, szóalkotási módjai, mondatszerkesztése.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	<p>nyelvtípusok (flektáló, agglutináló, inkorporáló, izoláló), mesterséges szabályrendszer; szóelem (morféma) : szótő, képző, jel, rag, szófaj: alapszófaj, viszonyzó, mondatzó, mondat, a mondat szerkesztettsége, mondatfajták, mondatrészek és szó szerkezetek, egyszerű mondat, összetett mondat, szórend</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	4. Írott szöveg alkotása	Javasolt óraszám: 5 óra
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tanult írott és elektronikus szövegtípusok jellemzőinek ismételése, rendszerezése. A szövegalkotás lépéseinek, az anyaggyűjtési technikáknak a tudatosítása.</p> <p>Önálló kutatómunka alapján adott műfajú írásbeli szöveg megalkotása.</p>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Az írott sajtó szövegtípusainak megfigyelése néhány példa alapján (riport, interjú, kritika, ajánló). Szövegátalakító gyakorlatok szempontváltással, a kommunikációs célnak megfelelően: adott szempontok és terjedelem szerinti szövegtömörítés, szövegbővítés, kreatív írási gyakorlatok.</p> <p>Az anyaggyűjtés módjai írott és nem írott források felhasználásával, az idézés szabályai.</p> <p>Önálló kutatómunka alapján adott műfajú írásbeli szöveg megalkotása: riport, interjú, kritika vagy ajánló írása egy szabadon választott kortárs regény vagy színdarab alapján.</p>		<p><i>Informatika:</i> információkezelés, forrásfelhasználás, hivatkozás, szöveges adatbázis, az internethasználat jogi, etikai kérdései.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	riport, interjú, kritika, ajánló, idézés, forrásmegjelölés	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	5. Szóbeli szövegalkotás és hallott szöveg értése	Javasolt óraszám: 6 óra
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szóbeli szövegtípusok sajátosságai, az új (online) szóbeliség jellemzői. Hallott szövegek megértése, reprodukálása, adekvát reflektálás megformálása. A filmnyelv kifejezőeszközeinek tudatosítása. Adott szempontok alapján prezentáció készítése és előadása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Hallott szöveg értésének fejlesztése, a jegyzetelés gyakorlása, a szóbeli szövegtípusok sajátosságainak megfigyelése néhány példán keresztül (pl. rádió és/vagy tévéinterjú, alkalmi beszéd, előadás, videoblog). Az új „szóbeliség” (skype, chat) jelenségei és jellemzői.</p> <p>A szóbeli kommunikáció különböző szövegtípusainak megismerése és alkalmazása (kiselőadás, felelet, hozzászólás, felszólalás, vita).</p> <p>Egy filmrészlet közös elemzése alapján a filmnyelv sajátosságainak (narrációs technikák, időszerkezet, tér, fény, beállítások, hangeffektusok, zene stb.) megismerése.</p> <p>Felkészülés egy prezentációra: szabadon választott (kortárs) filmművészeti alkotás (részletének) elemzése a közös filmelemzés során kialakított szempontok alapján. A filmelemző prezentáció bemutatása során a beszédhelyzetnek megfelelő nyelvhasználat tudatos alkalmazása.</p>		<p><i>Idegen nyelvek:</i> a tanult idegen nyelvek verbális és non verbális kommunikációs szokásai. Filmelemzés.</p> <p><i>Informatika:</i> prezentációkészítés</p>

<p>A prezentációk bemutatása során a hallott szöveg értésének fejlesztése, az adekvát reflektálás megfogalmazásának gyakorlása.</p>	
<p><i>Kulcsfogalmak/ fogalmak</i></p>	<p>Kommunikációs cél és funkció, az írott beszélt nyelv fogalma, műfajok (kiselőadás, felelet, hozzászólás, felszólalás, vita)</p>

A fejlesztés várt eredményei a 0.évfolyam végén

A tanuló képes írott szövegek (pl. szépirodalmi és ismeretterjesztő) szöveg átfogó megértésére, a szöveg szó szerinti jelentésén túli üzenet értelmezésére, a szövegből információk visszakeresésére, a szövegegységek szerepének felismerésére.

Össze tudja foglalni a szöveg tartalmát, tud önállóan jegyzetet és vázlatot készíteni. Képes az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos véleményét szóban és írásban megfogalmazni, indokolni.

A tanuló képes a nyomtatott és digitális információ, forrásanyag kritikus feldolgozására. Készség szinten használja a nyomtatott és digitális lexikonokat, enciklopédiákat. Képes arra, hogy önállóan eligazodjon az információk világában; értelmesen tudjon élni az önképzés lehetőségeivel. Értő módon használja a tömegkommunikációs, illetve az audiovizuális, digitális szövegeket.

Képes definíció, magyarázat, prezentáció, publicisztikai szövegtípus (interjú, riport, ajánló, kritika) készítésére az olvasmányjaival, a felvetett és tárgyalt problémákkal összefüggésben, maga is meg tud fogalmazni kérdéseket, problémákat. Alkalmazza az idézés szabályait és etikai normáit.

Ismeri a magyar nyelv rendszerét, képes a grammatikai és helyesírási jelenségek önálló fölismerésére, a tanultak tudatos alkalmazására.

Képes szövegek kapcsolatának és különbségének felismerésére és értelmezésére, e képesség alkalmazására elemző szóbeli és írásbeli műfajokban.

Felismeri, azonosítja a kommunikációs folyamat összetevőit. Ezeket tudatosan és megfelelően alkalmazza, törekszik az egyszerű, érthető, hatékony közlésre. Képes mások rövidebb szóbeli üzeneteit megérteni, összefoglalni és írásban és szóban továbbadni. Megérti és dekódolja a szöveg tartalmát megerősítő és megkérdőjelező gesztusokat a hétköznapi kommunikációs helyzetekben, a tömegkommunikációban.

Képes szöveghű, értelmező felolvasásra, olvasható, rendezett írásra.

Képes órai eszmecserében, vitában, érvelésben az irodalmi művekben megjelenő álláspontok azonosítására, követésére, megvitatására, összehasonlítására, eltérő vélemények megértésére, saját véleménye újrafogalmazására.

Hat évfolyamos képzés

Éves óraszámok:

évfolyam	7.	8.	9.	10.	11.	12.
heti óraszám	3/3	4/2	3	4	4	4

7-8. évfolyam

A hatévfolyamos képzés első ciklusának legfontosabb szerepe, hogy az általános iskolai képzésre építve elősegítse a gimnáziumi tanulmányokra való felkészülést. Ez elsősorban a tanulási stratégiák fejlesztését foglalja magában az anyanyelvi és kulturális kompetenciaterületek mentén, miközben a tantárgy tematikus fókuszai és a tanulói tevékenységek nagyban hozzájárulnak a többi kulcskompetencia fejlesztéséhez is, valamint előmozdítják a tanulók személyiségfejlődését is az iskola keretein túl, a szélesebben vett társadalmi és kulturális közegben. Emellett fő cél olyan irodalmi és nyelvi szemléletmód kialakítása, amely elősegíti a nyelvi-irodalmi tanulmányokat a középiskola felsőbb osztályaiban.

A kompetenciaterületek korosztálynak megfelelő fejlesztése folyamatosan zajlik, egy-egy témakör tanulása közben több fejlesztési terület is fókuszba kerül, ezt erősítheti, ha a magyar nyelv és irodalom tanítása egymással szoros egységben zajlik.

A 7-8. évfolyam tantárgyspecifikus fejlesztési feladatai:

- szövegértés: az információk feldolgozása mellett egyre nagyobb szerepet kap a szövegösszefüggések felismerése, a szövegegységek funkcióinak és stilisztikai jellemzőinek értelmezése; szövegek kapcsolatának és különbségének felismerése és értelmezése;
- írásbeli szövegalkotás: adott szempontoknak vagy műfaji formának megfelelő rövidebb szövegek alkotása beszédhelyzetnek megfelelő regiszterben, egyre tudatosabb szerkezettel;
- érvelés: írott és hallott szöveg érveinek, az érvelést erősítő szerkezeti sajátosságainak felismerése, és ezek használata saját írásbeli és szóbeli szövegalkotásban, a korosztálynak megfelelő témafelvetésekben saját érvek gyűjtése és megfogalmazása, órai eszmecsereben, vitában a megjelenő álláspontok követése, összehasonlítása, saját vélemény árnyalt megfogalmazása;
- szóbeli szövegalkotás: az egyre tudatosabb szóbeli kommunikáció a partnereknek és a beszédhelyzetnek megfelelő formában, a csoportos (vita, párbeszéd) és az önálló (kiselőadás) megszólalási formákban;
- tantárgyi háttérismeretek alkalmazása: a különböző alkotások megközelítését szolgáló elemző módszerek elsajátítása, a későbbi tanulmányokat megalapozó irodalom- és nyelvszemlélet kialakítása, az alapvető fogalmak ismerete, a tanult ismeretek alkalmazásának gyakorlása;
- értelmezés: hétköznapi és irodalmi szövegek mögöttes jelentéseinek, az azokra utaló kifejezőeszközöknek a megfigyelése, a befogadás tudatosítása;
- kritikai gondolkodás: az életkornak megfelelő témákkal kapcsolatos kérdések, problémák felvetése, azokról saját vélemény kialakítása, az információ és a szöveg hitelesítő eszközeinek felismerése;
- nyelvi tudatosság: az írásbeli és szóbeli anyanyelvhasználat tudatosítása a szerkezeti tulajdonságok megismerése, a jelentés- és stílusárnyalatok felismerése alapján.

Az egyéni adottságok kibontakoztatásával, a saját identitás kialakításának segítségével párhuzamosan zajlik a különféle társadalmi helyzeteknek megfelelő magatartás képességének fejlesztése, a közös értékek

felfedeztetése, a szociális és kulturális tudatosság kialakítása. A tevékenységközpontú oktatás, a változatos munkaformák és -módszerek alkalmazása biztosítja az önálló tanulási stratégiák kialakítását, a különböző tantárgyak tanulása során szerzett ismeretek integrált alkalmazását, támogatja a személyiség, a saját felelősség és kritikai gondolkodás kibontakoztatását, az új médiumok funkcionális és felelős alkalmazásának kialakítását.

A hatékonyabb, egyénre, illetve tanulócsoporthoz szabható fejlesztés, tanítás érdekében a két éves ciklusra megadott témakörök sorrendjét, az irodalmi és nyelvi témakörök csoportosítását a szaktanár az adott osztályhoz igazított tanmenetében szabadon alakíthatja. A fennmaradó szabad órakeret felhasználásáról a szaktanár dönt, azt az adott osztály esetében leginkább fejlesztendő területekre fordíthatja.

A fejlesztés várt eredményei a kétéves ciklus végén:

A tanuló képes a **kulturált szociális érintkezésre**, hatékonyan részt vesz a mindennapi páros és csoportos kommunikációs helyzetekben, vitákban. Figyeli és tudja értelmezni partnerei kommunikációs szándékát, nem nyelvi jeleit.

Képes mások érzelmeinek felismerésére, saját **érzelmeit kifejezni, álláspontját** megfelelő érvek, bizonyítékok segítségével megvédeni, ugyanakkor empátikusan képes **beleélni magát mások nézőpontjába**, érzelmeibe, megérti mások cselekvésének mozgatórugóit. Tud tájékozódni erkölcsi kérdésekben, és ezt igényli is; megérti az igazság és nézőpont, a személyes és a közösségi igazság konfliktusát.

Képes a **művészeti alkotásokban megjelenített értékek**, erkölcsi kérdések, motivációk, magatartásformák felismerése, értelmezésére, a megjelenő emberi kapcsolatok, cselekedetek, érzelmi viszonyulások, konfliktusok összetettségének értelmezésére és megvitatására. Az olvasott és feldolgozott művek kérdésfeltevéseire véleményében, érveiben tud támaszkodni. Képes az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos **saját véleményét szóban és írásban megfogalmazni**, állításait indokolni, a tetszés- vagy **véleménynyilvánítás árnyaltabb nyelvi formáit** alkalmazni.

Össze tudja foglalni a **szöveg tartalmát**, tud **önállóan, a saját tanulási stratégiáinak megfelelő módon jegyzetet és vázlatot készíteni**. Képes a különböző megjelenésű és műfajú szövegek átfogó megértésére, a szöveg szó szerinti jelentésén túli üzenet értelmezésére, a szövegből információk és azok összefüggéseinek azonosítására, a szövegegységek szerepének megfogalmazására.

Képes a tanult műfajokat műnemekbe besorolni, és a **műnemi csoportosítás lényegét** meg tudja fogalmazni. Felismeri a verses és a prózai forma műfajmegkötő vagy műfajfüggetlen szerepét, képes az epikai és a drámai történetmegjelenítés közötti hasonlóságok és eltérések azonosítására. Felismeri ismeretlen szövegekben is a tanult **műfajok sajátosságait**.

Az epikai alkotások különböző műfaji jegyeit felismeri, a **szereplőket jellemezni** tudja, a jellemtípusokat azonosítja, a **konfliktusok** mibenlétét fel tudja tárni. Konkrét szövegpéldákon meg tudja mutatni az elbeszélés mód jellemzőit, a közvetett és a közvetlen **elbeszélés mód** eltérését. Alkalmazza a művek már ismert **értelmezési szempontjait**, pl. azonosítja az epikai művek tematikáját, meghatározó motívumait; felfedez műfaji és tematikus-motivikus kapcsolatokat; megismeri a kompozíció meghatározó elemeit (pl. tematikus szerkezet, tér- és időszerkezet, a narráció sajátosságai, előre- és visszautalások, késleltetések, beszédhelyzet és változásai, elbeszélői és szereplői nézőpont).

Felismeri az alapvető **lírai műfajok sajátosságait** különböző korok alkotóinak művei alapján. A tanult módszerek segítségével felismeri a lírai mű **beszédhelyzetét**, a megszólító-megszólított viszony néhány jellegzetes típusát, azonosítja a művek **tematikáját**, meghatározó **motivumait**. Felfedez műfaji és tematikus-motivikus kapcsolatokat, azonosítja a **zenei és ritmikai eszközök típusait**, felismeri funkciójukat, hangulati hatásukat. Azonosít **képeket, alakzatokat**, szókincsbeli és mondattani jellegzetességeket, felismeri a lexika jelentésteremtő szerepét.

Képes elemezni a **drámai** szerkezet, drámai jellem és nyelv néhány jellemzőjét, felismeri a **tragikumot** és **komikumot** mint műfajformáló minőséget, elemzi a műbeli megjelenési formáit, tudja jellemezni a drámai hősöket, elemezni kapcsolataikat, konfliktusaikat. Ismeri a drámai műnem legfontosabb jellemzőit. Képes egy jelenet előadására az olvasott drámai műből vagy annak alapján, különféle dramatikus formák kipróbálása révén (pl. helyzetgyakorlat, stílusgyakorlat, dramatikus improvizáció) fejlődik önismerete, empatikus és kooperációs készsége.

Azonosítja az irodalom **nagy témáit**, pl. család, iskola, gyerekek és felnőttek, beavatás, próbatételek, szegénység, szerelem, hősiesség, hazafiság, önfeláldozás.

Megismeri a **korszakolás nehézségeit**. Megismerkedik **egy adott korszak jellemzőivel**, a korstílus, stílusirányzatok és egy-egy mű közötti összefüggéssel, a korszak irodalmi életével (pl. folyóiratok, színházi élet, irodalmi kapcsolatok), a történelmi-társadalmi háttér és a művészeti célkitűzések, stilisztikai sajátosságok kapcsolatával, felismer zenei és képzőművészeti vonatkozásokat, kapcsolódásokat, jellemző művekben felismeri a legjellemzőbb stílusjegyeket.

Képes az **irodalmi élmény** másokkal való megosztására, olvasmányainak ajánlására, az önálló olvasmányválasztás indoklására, írásbeli és szóbeli beszámoló készítésére és különféle vélemények összevetésére. Képes annak felismerésére és tudatosítására, hogy az elemző-értelmező olvasás elmélyíti az élmény- és tapasztalatszerzést, az önreflexiót.

Ismeri a **tömegkommunikáció** fogalmát, legjellemzőbb területeit. Tisztában van a média alapvető kifejezőeszközeivel, az írott és az elektronikus sajtó műfajaival. Kialakul benne a **médiatudatosság elemi szintje**, az önálló, kritikus attitűd. A **leíró nyelvtan** alapvető fogalmaival tisztában van, a magyar nyelv struktúráját ismeri, nyelvi tudatossága fejlődik. **Igényesen fejezi ki magát** szóban és írásban (pl. különböző mondatfajtákat használ, lexikai választása igényes). **Helyesírása** jó vagy fejlődést mutat, különböző stratégiákkal segíti magát a fejlődésben.

Alkalmazza az önálló ismeretszerzés többféle módszerét. Képes **beszámolót, kiselőadást, prezentációt készíteni és tartani** különböző írott és elektronikus forrásokból, adott műfaji kereteken belül rövidebb szövegek megalkotására (pl. riport, ajánló). Képes művek, műrészletek (verses és prózai szövegrészletek) **szöveghű felidézésére, előadására**.

Magyar irodalmi témakörök a 7-8.évfolyamon

Témakör: Világmagyarázat és világalkotás – bevezetés az irodalomba	Javasolt óraszám: 10 óra
Fejlesztési feladatok, ismeretek:	Kapcsolódási pontok:

<p>A művészet és tudomány közös és eltérő jellemzőinek felismerése (téma, cél, módszer) néhány hétköznapi és irodalmi szöveg alapján. A világmagyarázatok felismerése (mítoszok, mesék), valóságtükrözés és fikció különbségeinek és összefüggéseinek vizsgálata néhány irodalmi szöveg és művészeti alkotás alapján. Kreatív írási gyakorlatok. A művészet szereplehetőségeinek felismerése, ars poetikák értelmezése és különböző lírai és/vagy epikai beszédhelyzetek vizsgálata (didaktikus, célelvű vagy öncélú művészet). A hétköznapi és a művészi kommunikáció különbségeinek feltárása, a jelentéssíkok azonosítása, értelmezése néhány 20. századi vagy kortárs novella alapján.</p>	<p>Magyar nyelv: szövegértés, ismeretterjesztő és tudományos szövegek, nyelvi komikum, jelentéstan, nyelvváltozatok</p>
<p>Kulcsfogalmak:</p>	<p>mese, mitológia, eredetmítosz, ars poetica, vershelyzet, beszélő, intelem; jelkép, motívum, utazástoposz</p>

<p>Témakör: Beszédmódok</p>	<p>Javasolt óraszám: 6 óra</p>
<p>Fejlesztési feladatok, ismeretek:</p>	<p>Kapcsolódási pontok:</p>
<p>Különböző lírai művek beszédhelyzetének elemzése és értelmezése irányított szempontok alapján (vershelyzet, lírai én, szerepvers, (ön)megszólító beszédmód, egyéni és közösségi líra). Különböző kisépikai alkotások elbeszélői beszédhelyzetének, nézőpontjainak azonosítása irányított szempontok alapján (narrátor, elbeszélő, szereplői nézőpont, a szövegek összeolvadása).</p>	<p>Magyar nyelv: kiselőadás készítése; mondatfajták, idézés</p>
<p>Kulcsfogalmak:</p>	<p>lírai én, szerepvers, egyéni és közösségi líra, elbeszélő, nézőpont</p>

Témakör: Az irodalmi szövegek osztályozása		Javasolt óraszám: 6 óra
Fejlesztési feladatok, ismeretek:		Kapcsolódási pontok:
<p>A műnemek rendszerének megismerése, sajátosságaik felfedezése, a már ismert műfajok elhelyezése a rendszerben, újabb példák (lírai művek, verses és prózai formájú epikai művek részletei, drámai művek részletei) alapján az ismeretek alkalmazása. A mesterséges szabályrendszerek korlátainak tudatosítása.</p> <p>A kevert műfajiság bemutatása: két ballada és egy balladai szerkesztésmódú novella alapján.</p>		Magyar nyelv: a szófajok osztályozása, nominális és verbális stílus; igenevek (stilisztikai hatásuk és átmeneti szófajiságuk)
<i>Kulcsfogalmak:</i>	epika, líra, dráma, regény, novella, verses regény, elbeszélő költemény, verses forma, lírai költemény, sűrités, lirizálás, himnusz, dal, komédia, tragédia; ballada, jelenetezés, drámaiság, kihagyás, elhallgatás, költői kifejezőeszközök, költői kép	

Témakör: Lírai formák és kifejezőeszközök (alakzatok)		Javasolt óraszám: 10 óra
Fejlesztési feladatok, ismeretek:		Kapcsolódási pontok:
<p>A hang- és ritmusalakzatok, valamint néhány versforma megismerése lírai szövegek, megzenésített versek elemzésével. A párhuzam, ellentét, ismétlés, megszemélyesítés alakzatainak felismerése és értelmezése lírai szövegek (és parafrázisok) elemzésével.</p> <p>Az időmértékes és az ütemhangsúlyos verselés felismerése.</p> <p>Kreatív írási gyakorlatok.</p>		Magyar nyelv: szófajok, mondatfajták, jelentéstan
<i>Kulcsfogalmak:</i>	belső, sorvégi és betűrím, rímalakzatok, különböző versformák (epigramma, szonett), időmértékes és ütemhangsúlyos verselés, népies formák; párhuzam, ellentét, ismétlés, megszemélyesítés	

Témakör: Epikai kifejezőeszközök		Javasolt óraszám: 6 óra
Fejlesztési feladatok, ismeretek:		Kapcsolódási pontok:
<p>Néhány novella, elbeszélés alapján a történetmondás jellegzetességeinek felfedezése, a jellemelek megfigyelése, az egyén és a közösség viszonyáról, látásmódjukról árnyalt kép kialakítása és bemutatása szóban és írásban.</p> <p>A fikció által bemutatott valós élethelyzetek és problémák felismerése.</p> <p>Az irodalmi művekről való együttgondolkodás, párbeszéd formáinak kialakítása, az érvelési módszerek fejlesztése.</p>		Magyar nyelv: mondatfajták, nyelvváltozatok, szövegalkotás (érvelés, vita)
<i>Kulcsfogalmak:</i>	történetmondás, jellemábrázolás, karakterépítés, hős, hőstett, elbeszélésmód	

Témakör: Regényvilágok 1.		Javasolt óraszám: 6 óra
Fejlesztési feladatok, ismeretek:		Kapcsolódási pontok:
Egy regény közös feldolgozása: a több cselekményszál szerkesztési módjának elemzése, a különböző nézőpontok azonosítása, az egyén és a közösség viszonyának, a motivikus kapcsolatok, az elbeszélői viszonyulás, hangnem szerepének értelmezése.		Magyar nyelv: nyelvváltozatok, mondatfajták, jelentés Informatika: grafikus eszközök alkalmazása viszonyok ábrázolására
Kulcsfogalmak:	világépítés, szerkezet, idősíkok, jellem, nézőpontok, viszonyrendszer, elbeszélői magatartás	

Témakör: Regényvilágok 2.		Javasolt óraszám: 6 óra
Fejlesztési feladatok, ismeretek:		Kapcsolódási pontok:
Egy ifjúsági regény feldolgozása: a szerkesztésmód elemzése, a különböző nézőpontok azonosítása, a jellemrajzoknak, az egyén és a közösség viszonyának, a motivikus kapcsolatoknak, az elbeszélői viszonyulás, hangnem szerepének értelmezése. Csoport- vagy pármunkában beadandó készítése a közös elemzés során megadott szempontok alapján.		Magyar nyelv: nyelvváltozatok, mondatfajták, jelentés, kiselőadás Informatika: grafikus eszközök alkalmazása viszonyok ábrázolására
Kulcsfogalmak:	világépítés, szerkezet, idősíkok, jellem, nézőpontok, viszonyrendszer, elbeszélői magatartás	

Témakör: A komikum drámai és kispikái művekben		Javasolt óraszám: 10 óra
Fejlesztési feladatok, ismeretek:		Kapcsolódási pontok:
Egy olvasott és/vagy közösen megnézett komikus drámai mű közös feldolgozása. A dramatizálás eszközeinek elemzése és értelmezése. A hagyományos drámai karakterek, viszonyrendszer és konfliktusok megismerése, drámajátékos feldolgozás. A fikció által bemutatott valós élethelyzetek és problémák felismerése. Az irodalmiművekről való együttgondolkodás, párbeszéd formáinak kialakítása, az érvelési módszerek fejlesztése. A komikum forrásainak vizsgálata kispikái művekben, a nyelvi komikum formáinak felismerése.		Média, dráma Magyar nyelv: nyelvváltozatok, jelentés
Kulcsfogalmak:	vígjáték, commedia dell'arte, jellemkomikum, helyzetkomikum, irónia, nyelvi komikum	

Témakör: Beavatás	Javasolt óraszám: 10 óra
Fejlesztési feladatok, ismeretek:	Kapcsolódási pontok:
A beavatás, beavatódás jelenségének körüljárása néhány novella, lírai mű és legalább egy regény feldolgozásával. Az elbeszélésmódban a gyermeki nézőpont és az értelmezve visszatekintő felnőtt nézőpontjának azonosítása, értelmezése. (A gyermek szemével a világ, a felnőttek, a közösség, illetve mindez a visszatekintő felnőtt szemével.) Egyes szövegek összehasonlítása adott szempontok alapján.	Magyar nyelv: nyelvváltozatok, szerkezet a mondat és a szöveg szintjén
Kulcsfogalmak:	beavatás, visszatekintő (retrospektív) nézőpont

Témakör: Itthon vagyok	Javasolt óraszám: 8 óra
Fejlesztési feladatok, ismeretek:	Kapcsolódási pontok:
A közösségi identitás, haza, otthon tematikájának körüljárása különböző korokból származó lírai alkotások és epikai művek részletei alapján. Annak elemzése, hogyan jelenik meg egyén és közösség viszonya, illetve a történelem, a közös múlthoz való viszony az irodalomban, illetve különböző történelemszemléletek akár ugyanabban a korban, ugyanattól az alkotótól.	
Kulcsfogalmak:	retorikus szerkezet, közösségi líra, látomásos képalkotás

Témakör: A szerelem drámai és lírai művekben	Javasolt óraszám: 10 óra
Fejlesztési feladatok, ismeretek:	Kapcsolódási pontok:
A különböző szerelemérzések azonosítása, összehasonlítása néhány lírai művön keresztül. A beszélő viszonyulását megjelenítő kifejezőeszközök felismerése, értelmezése. A szerelem tematikájában egy olvasott és/vagy közösen megnézett tragikus drámai mű közös feldolgozása. A dramatizálás eszközeinek elemzése és értelmezése. Az értékkeresés és értékválság folyamatának megfigyelése, értelmezése. A fikció által bemutatott valós élethelyzetek és problémák felismerése. Az irodalmi művekről való együttgondolkodás, párbeszéd formáinak kialakítása, az érvelési módszerek fejlesztése.	Média, dráma Magyar nyelv: tömegkommunikáció (sajtótermék készítése)
Kulcsfogalmak:	szerelmi líra, tragédia, konfliktus, értékvesztés

Témakör: Korszakok, stílusirányzatok		Javasolt óraszám: 6 óra
Fejlesztési feladatok, ismeretek:		Kapcsolódási pontok:
<p>Az európai kultúrkör korszakolásának áttekintése, a történelmi, eszmetörténeti korszakok viszonya a stílustörténethez.</p> <p>A közösen feldolgozott szövegek csoportosítása keletkezési korszak szerint, közös jegyek keresése az egyes korszakokban és azokon túl, néhány példa ugyanazon témák megközelítési különbségére, a motívumok újraértelmezésére (pl. ember és természet, ember és transzcendens, egyén és közösség viszonya, a művészet szerepe, célja).</p> <p>Közös és/vagy egyéni folyamatára készítése bővíthető felületen.</p>		<p>Magyar nyelv: a nyelvek csoportosítása</p> <p>Történelem: a korszakolás problémái</p> <p>Informatika: grafikus ábrázolás, kollaborációs felületek</p>
Kulcsfogalmak:	ókor, antikvitás, középkor, reneszánsz, transzcendens, emberközpontú, humanizmus, barokk, felvilágosodás, klasszicizmus, szentimentalizmus, romantika, izmusok, modernség, posztmodern	

Témakör: Egy korszak sajátosságai		Javasolt óraszám: 10 óra
Fejlesztési feladatok, ismeretek:		Kapcsolódási pontok:
<p>Egy adott stílustörténeti korszak (reformkor / romantika / klasszicizmus és romantika) elmélyült tanulmányozása lírai és epikai művek (kisepikai és hosszabb művek részletei), valamint társművészeti alkotások alapján. A magyar korszak mellett kitekintés a világirodalmi jelenségekre (pl. a szabadság motívumának változatai, a hétköznapi élmény és a mitikus világalkotás).</p> <p>A korszak fő művészeti törekvéseinek és az ezekhez kapcsolódó kifejezőeszközöknek körüljárása. Kollaborációs felületek használata, csoportos/páros és/vagy egyéni portfólió készítése a közösen feldolgozott témáról.</p>		<p>Magyar nyelv: nyelvújítás, szóalkotási módok, nyelvrokonítás</p> <p>Történelem: reformkor</p>
Kulcsfogalmak:	korstílus, stílusirányzat, nemzeti identitás, közeleti líra, látomásos képalkotás, vallomásos beszédmód	

Témakör: Lírai kifejezőeszközök (képek és hangulatok)		Javasolt óraszám: 8 óra
Fejlesztési feladatok, ismeretek:		Kapcsolódási pontok:
A lírai képalkotási és hangulatfestő eszközök vizsgálata 20. századi művek alapján.		Magyar nyelv: jelentéstan
Kulcsfogalmak:	költői képek, motívum, hangszimbolika, impresszionizmus, expresszionizmus	

Témakör: Motívumok	Javasolt óraszám: 8 óra
Fejlesztési feladatok, ismeretek:	Kapcsolódási pontok:
Egy toposz szintű motívum elmélyült elemzése, értelmezése különböző korszakokból származó és különböző műfajú művek alapján. A motívum hagyományos jelentésének és az újraértelmezéseknek, a jelentésbővülésnek körüljárása. Az intertextualitás jelenségének, formáinak megfigyelése. Kollaborációs felületek használata, közös és/vagy csoportos portfólió készítése a közösen feldolgozott témáról.	Magyar nyelv: jelentésstan
Kulcsfogalmak:	motívum, toposz, intertextualitás

Témakör: Történelem az irodalomban	Javasolt óraszám: 6 óra
Fejlesztési feladatok, ismeretek:	Kapcsolódási pontok:
Két regény közös feldolgozása, összehasonlítva a regények háttéréül szolgáló történelmi korok és a megjelenített szereplői sorsok, egyéni élettörténetek egymásra hatását. A feldolgozás további szempontjai lehetnek pl. a beavatódás, a fiú- és lánysorsok ábrázolásának összevetése, a regénytípusok jellemzői.	Történelem
Kulcsfogalmak:	történelmi regény, generációs regény, nevelődési regény, egyéni sors történet és közösségi emlékezet, elbeszélhetőség

Magyar nyelvi témakörök a 7-8. évfolyamon

Témakör: Információ és szöveg (Tanulási módszerek)		Javasolt óraszám: 6 óra
Fejlesztési feladatok, ismeretek:		Kapcsolódási pontok:
<p>Írott és hallott szövegek alapján jegyzetelés, rendszerezés, vázlatírás, összefoglalás szóban és írásban, mnemotechnikai módszerek megismerése pl. hétköznapi, ismeretterjesztő és irodalomról, művészetekről szóló magyarázó szövegek, definíciók feldolgoása alapján.</p> <p>Rövid kiselőadás közös előkészítése és készítése páros vagy csoportmunkában (anyaggyűjtés, kidolgozás, előadás) pl. egy művészeti alkotásról az irodalmi bevezető témakör keretében tanult szempontok alapján (pl. a művészet célja, feladata) vagy egy szabadon választott könyv bemutatása a beszédmódokról tanult szempontok alapján.</p> <p>Ismerkedés a funkcionális szótárhasználat, könyvtárhasználat módszereivel.</p>		Magyar irodalom: bevezetés, műnemek, műfajok, korszakok Informatika: online szótárak használata
Kulcsfogalmak:	tételmondat, kulcsszavak, ágrajzos és hagyományos vázlat, fűrtábra, definíció, kiselőadás, lexikon, szótár, szócikk, stílusérték	

Témakör: Az egyszerű mondat		Javasolt óraszám: 16 óra
Fejlesztési feladatok, ismeretek:		Kapcsolódási pontok:
<p>Az egyszerű mondat részei, alá- és mellérendelés, szó szerkezetek, szabad és kötött bővítmények.</p> <p>A szófajtani ismeretek (alapszófajok) ismétlése, a szófajok morfológiai jellemzőinek és mondattani szerepének összekapcsolása.</p> <p>Szóösszetételek nyelvtani szerkezete, helyesírása.</p> <p>Az átmeneti szófajok (igenevek) jellemzőinek vizsgálata, tömörítő szerepük megfigyelése a nyelvhasználatban.</p> <p>A nyelvhasználat jelenségének és a mesterséges szabályrendszerek korlátainak tudatosítása, párhuzam a műfaji osztályozással.</p> <p>A szófajok (főnév, ige, melléknév, névmás, igenév) stilisztikai szerepének megfigyelése lírai szövegekben. Kreatív írási gyakorlatok.</p>		Magyar irodalom: az irodalmi szövegek osztályozása; lírai kifejezőeszközök
Kulcsfogalmak:	alá- és mellérendelés, szabad és kötött bővítmény, állítmány, alany, tárgy, jelző, határozó, jelölt vagy jelöletlen szókapcsolat, alapszófajok, átmeneti szófajok, nominális és verbális stílus	

Témakör: Mondatfajták		Javasolt óraszám: 4 óra
Fejlesztési feladatok, ismeretek:		Kapcsolódási pontok:
<p>A mondatfajták</p> <p>a) a beszélő szándéka szerint – a viszonyszók szófaji csoportjának megismerése, a mondatvégi írásjelhasználat tudatosítása.</p> <p>b) szerkesztettség szerint – a mondatszók szófaji csoportjának ismételése, a központoszási szabályok tudatosítása.</p> <p>A mondatfajták stilisztikai szerepének vizsgálata hétköznapi és irodalmi szövegekben. Szövegalkotási gyakorlatok, szövegátírások a mondatfajták tudatos alakításával.</p> <p>Az egyenes és függő idézés formáinak megfigyelése, a kapcsolódó helyesírási ismeretek gyakorlása.</p>		Magyar irodalom: lírai és epikai kifejezőeszközök
Kulcsfogalmak:	állító, kérdő, óhajtó, felkiáltó, felszólító mondat; tagolt, tagolatlan, szerkesztett, szerkesztetlen, egyszerű, hiányos, minimális/tő-, bővített, összetett mondat, viszonyszók, mondatszók, idézés	

Témakör: Nyelvváltozatok		Javasolt óraszám: 4 óra
Fejlesztési feladatok, ismeretek:		Kapcsolódási pontok:
<p>Annak tudatosítása, hogy egy nyelv több nyelvváltozatban létezik, és hogy az egyes nyelvhasználó is többféle nyelvváltozatot használ.</p> <p>A nyelvváltozatok jellegzetességeinek megfigyelése, annak felismerése, hogy a legtöbb különbség a szavak szintjén jelentkezik.</p> <p>A területi nyelvváltozatok jellemzőinek megtapasztalása egy adott nyelvjárás megfigyelése alapján pl. egy irodalmi regény vagy novella elemzésekor.</p> <p>A magyar nyelv társadalmi változatainak (köznyelv, csoportnyelvek) megfigyelése (pl. az ifjúsági regény feldolgozása során), szövegalkotási feladatokkal a jellemzőik tudatosítása. A stilisztikai jellemzők és stílusparódiák megfigyelése pl. a komikus irodalmi szövegek elemzésekor.</p>		Magyar irodalom: regényfeldolgozás, ifjúsági regény, komikum, nyelvi komikum
Kulcsfogalmak:	nyelvváltozat, köznyelv, nyelvjárás, tájszó, csoportnyelv, ifjúsági nyelv, stílusparódia	

Témakör: Összetett mondat		Javasolt óraszám: 14 óra
Fejlesztési feladatok, ismeretek:		Kapcsolódási pontok:
<p>A logikai kapcsolatok megfigyelése a szöveg és a mondatok szintjén. A névmások (helyettesítő szófajok) ismétlése és a szövegben, illetve az összetett mondatokban betöltött szerepük tudatosítása.</p> <p>A mellérendelés és az alárendelés fajtáinak megismerése a tagmondatok szintjén, a nyelvtani szerkezetek és a helyesírás tudatosítása.</p> <p>A sajátos jelentéstartalom felismerése a tagmondatok szintjén.</p> <p>A központosítás szabályainak összefoglalása.</p> <p>Az egyenes és függő idézés formáinak, a mondat szerkezetére gyakorolt hatásának tudatosítása.</p>		Magyar irodalom: versmondat, epikai alkotások mondathasználata, szerkezet
Kulcsfogalmak:	a szövegösszetartó erő nyelvi elemei, névmások, utalószó, kötőszó, alá- és mellérendelő tagmondatok, sajátos jelentéstartalom	

Témakör: Tömegkommunikáció és szövegtípusok		Javasolt óraszám: 10 óra
Fejlesztési feladatok, ismeretek:		Kapcsolódási pontok:
<p>A tömegkommunikáció szerepének, feladatainak, a tájékoztató és véleményközlő műfajok sajátosságainak megismerése néhány példán keresztül a nyomtatott, az online és az audiovizuális média világából.</p> <p>Szövegátalakító gyakorlatok szempontváltással, a kommunikációs célnak megfelelően: adott szempontok és terjedelem szerinti szövegtömörítés, szövegbővítés, kreatív írási gyakorlatok.</p> <p>A véleménynyilvánítás formái szóban és írásban (pl. alkalmi beszéd, hozzászólás, felszólalás, vita), az érvelés alapvető formáinak gyakorlása szóbeli és írásbeli szövegalkotási feladatokkal, a retorikai szerkezet, az érvek megjelenítésének megfigyelése néhány irodalmi műben.</p> <p>Csoportos projektmunkában egy sajtótermék egy számának összeállítása a tanult műfajokban írt szövegekből pl. egy irodalmi mű témafelvetései, a benne megjelenő kor vagy szereplői viszonyrendszere alapján.</p>		Magyar irodalom: retorikus szerkezet, egy mű feldolgozása
Kulcsfogalmak:	információ, hír, riport, interjú, tudósítás, kritika, ajánló; reklám, hirdetés; alkalmi beszéd, hozzászólás, felszólalás, vita, érv, cáfolat, ellenérv	

Témakör: A nyelvek csoportosítása, nyelvtörténet		Javasolt óraszám: 6 óra
Fejlesztési feladatok, ismeretek:		Kapcsolódási pontok:
<p>A szerkezet alapján megállapított nyelvtípusok tanulmányozása a tanult idegen nyelvek, az anyanyelv és néhány más példa alapján. A nyelvek eredet szerinti csoportosításának, a nyelvrokonítás módszereinek megismerése. Néhány XIX-XX. századi példán keresztül megfigyelni a nyelvrokonság keresésének szerepét a különböző korokban.</p> <p>Rövid betekintés a magyar nyelv történetébe, néhány különböző korszakból származó nyelvemléken a nyelvi változások típusainak megfigyelése.</p> <p>A nyelvújítás célja, szerepe és módszerei.</p>		Magyar irodalom: korok és stílusok rendszerezése, reformkor/romantika
Kulcsfogalmak:	flektáló, agglutináló, izoláló és inkorporáló nyelvtípus; nyelvtani rendszer, hangkészlet, szókészlet, jövevényszó és idegen szó, szóalkotási módok, nyelvújítás, nyelvrokontság	

Témakör: Jelentéstan		Javasolt óraszám: 10 óra
Fejlesztési feladatok, ismeretek:		Kapcsolódási pontok:
<p>A jelek csoportosítási lehetőségeinek megismerése (pl. nyelvi és nem nyelvi jel, vizuális jel), jeltest és jelentés összefüggéseinek tudatosítása.</p> <p>Hangalak és jelentés viszonyának vizsgálata lírai művek értelmezése során (pl. szabadon választott idegen nyelvű szépirodalmi művek különböző fordításai, halandzsaversek).</p> <p>A mondat szó szerinti és pragmatikai jelentésének felismertetése, az elsődleges és másodlagos jelentés megkülönböztetése, értelmező elemzése kortárs kisepikai művekben.</p> <p>A szóképek, alakzatok fajtáinak megismerése, szerepük vizsgálata lírai művekben, kreatív írási gyakorlatok. Egy toposz különböző megjelenéseinek értelmezése irodalmi és társzművészeti alkotásokban.</p> <p>A helyesírási normától való eltérés stilisztikai hatásának felismerése, értelmezése kortárs szépirodalmi szövegek segítségével.</p>		Magyar irodalom: lírai kifejezőeszközök, motívumok Informatika: jelrendszerek
Kulcsfogalmak:	nyelvi és nem nyelvi jel, vizuális jel; elsődleges és másodlagos jelentés, jelkép, stílus; szókép, alakzat, toposz; nyelvi norma	

Jelen tanterv a 2020/2021-es tanév bejövő évfolyamait érinti. A tanterv kidolgozásakor a felsőbb évfolyamokra a 2013-as helyi tanterv vonatkozik, valamint az érettségi szabályozás még nem elérhető, így a felsőbb évfolyamokra vonatkozó helyi tantervvel később egészül ki.